

Litteraturkrönika 2008

Av Lars-Olof Delsing, Lars-Erik Edlund, Göran Hallberg och
Christer Platzack

Krönikans avdelningar åtskiljs av asterisk. De är ämnesvis ordnade från allmänt till specifikt: allmänspråkligt (indoeuropeiska, (ur)germanska) * skandinaviskt (ur-, fornnordiska) * särspråkligt: fornvästnordiska, isländska, färöiska * norska * danska * svenska * egennamn: ortnamn, personnamn, övriga namn. Inom avdelningarna redovisas arbetena i alfabetisk följd. Artiklarna signeras L.-O.D., L.-E.E., G.H. eller C.P.

*

Höhensiedlungen zwischen Antike und Mittelalter von den Ardennen bis zur Adria. Herausgegeben von Heiko Steuer und Volker Bierbrauer. XII + 894 s., Berlin 2008 (Walter de Gruyter). (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. Band 58.) ISBN 978-3-11-020235-9. Till ANF:s redaktion inkom under 2008 två nya band, nr 57 och 58, i den mäktiga serien Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. Banden gäller arkeologi och historia och berör endast i undantagsfall Skandinavien, inte alls nordisk filologi, men de har ett stort kultur- och bebyggelsehistoriskt allmänintresse och förtjänar därför en kort anmälan i ANF. (Jfr nedan om band 57, 59 och 62.) Band 58 rapporterar från en internationell konferens i april 2004 i Freiburg, som avslutades med en exkursion till illustrativa "höjdbebyggelser" på ömse sidor av Rhens övre lopp vid randen av Schwarzwald och Vogeserna. Konferensens geografiska ramar var det romerska imperiets gränzoner, och tidsramen spannet mellan senantik och karolingerrikets konsolidering. Texten illustreras rikligt med kartor, föremålsskisser, svartvita foton och tabeller. Grundfrågan är varför man där och då lämnade slättbygden och började bygga (ut) tillflyktsborgar, bosättningar och andra anläggningar uppe på höjderna. Inledningskapitlet beskriver projektets bakgrund och målsättningar, medan övriga bidrag redovisar och kommenterar fyndorter, terrängförhållanden, sakliga förutsättningar m.m. i de olika regionerna. Ett slutkapitel ägnas undersökningsperiodens

skriftliga källor och terminologi, och det är väl närmast här som man gärna hade sett också ett avsnitt om ortnamnen och det lexikala ordförrådet i samband med den studerade företeelsen "Höhensiedlungen". Boken avslutas med en efterskrift som sammanfattar de många enskilda bidragen och understryker de fortfarande öppna frågorna, som kräver ytterligare forskning. Företeelsen är inte bara resultatet av krig och försvarsbehov, utan fastmera tecken på de ledande skiktens vidgade horisonter vida utöver hembygdens rämärken. G.H.

Linguistics in the Making. Selected Papers from the Second Scandinavian PhD Conference in Linguistics and Philology in Bergen, June 4–6, 2007. Utg. av Gard B. Jensen, Øystein Heggelund, Margrete Dyvik Cardona, Stephanie Wold, Anders Didriksen. VIII + 455 s., Oslo 2008 (Novus Press). ISBN 978-82-7099-504-2. Förutom ett förord och en inledning innehåller denna volym ett urval av 21 föredrag, alla presenterade på den andra skandinaviska doktorandkonferensen i lingvistik i Bergen. Inte bara skandinaviska lingvister är företrädade: här finns bidragsgivare från över tio länder. Både metodiskt och innehållsmässigt är variationen betydande, med artiklar om diakron lingvistik, teoretisk lingvistik, språktillägnet och språkförändring, semiotik och diskursanalys, semantisk kodning och språklig variation. C.P.

Nomen et Fraternitas. Festschrift für Dieter Geuenich zum 65. Geburtstag. Hrsg. von Uwe Ludwig & Thomas Schilp. XX + 829 s., Berlin & New York 2008 (Walter de Gruyter). (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. Band 62.) ISBN 978-3-11-020238-0. (Jfr ovan om band 58.) I förordet till denna festschrift tillägnad Dieter Geuenich framhåller redaktörerna Uwe Ludwig och Thomas Schilp att rubriken valts med tanke på två av festföremålets forskningsområden: för det första hans filologiskt och historiskt inriktade namnforskning, "zum anderen das Gebiet der Gedenküberlieferung und des Verbrüderungswesens, der Memoria des Mittelalters in ihren vielfältigen Ausprägungen, mit einem deutlichen Schwerpunkt auf der Erforschung der Kloster- und Klerikergemeinschaften" (s. IX). Av bokens fyra avdelningar koncentrerar jag mig här på den som rör namnforskningen. I Rudolf Schützeichels bidrag lyfts på ett intressant sätt aspekter på festföremålets namnforskning fram under rubriken "Namen und ihre Träger". Stefan Sonderegger uppehåller sig vid frågan om hur germanska personnamn återgivits i de tidigmedeltida källorna. Några grafiska uppställningar förtydligar framställningen. Under rubriken "Ethnisches in

germanischen Personennamen?“ diskuteras metodologiska problem av Ludwig Rübekeil i ljuset av ett konkret namnmateriale. Om etnonymen *hunner* och *Hün-* i ditematiska germanska personnamn skriver Elmar Neuß. Wolfgang Haubrichs fokuserar sig på namnbruket i prologen av Lex Salica och lämnar därvid en detaljerad och nyttig översikt över materialet. De ditematiska kvinnonamnen från 700-talets langobardiska Italien uppmärksammas i Maria Giovanna Arcamones bidrag, som närmast är en presentation av ett primärmateriale. Ett dokument från år 750 utgör utgångspunkten för Jörg Jarnuts diskussion om personnamns sociala och kulturella betydelse. Vid de anglosaxiska namnen i Rom uppehåller sig John Insley. En omfångsrik och väldokumenterad artikel av Hermann Reichert om Sigfried, Sigurd, Sigmund och Ragnar bär huvudrubriken ”Zum Namen des Drachentöters”. Andra bidrag inom namntemat framläggs av Heinrich Tiefenbach, Martina Pitz och Wolf-Armin Frhr. von Reitzenstein. Festskriftens övriga huvudteman har samlats under rubrikerna ”Beiträge zu Memoria, Gebetsgedenken und Verbrüderung”, ”Beiträge zur Archäologie” och ”Beiträge zur Geschichte des frühen Mittelalters”. I den sista avdelningen finner vi bl.a. Ulrich Nonns artikel ”Karl Martell – Name und Beiname”, en översiktsartikel rörande västslavisk handel under den tidiga medeltiden av Matthias Hardt samt Dieter Strauchs rätthistoriska bidrag ”Geschworene statt Eisenprobe. Entwicklungen im mittelalterlichen schwedischen Prozeß”. Det rör sig sammantaget om en innehållsrik festskrift där en del inte minst metodologiska problem av generell räckvidd uppmärksammas.

L.-E.E.

Oral Art Forms and their Passage into Writing. Red. av Else Mundal och Jonas Wellendorf. VI + 241 s., Köpenhamn 2008 (Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen). ISBN 978-87-635-0504-8. Denna bok innehåller, förutom en inledning av Else Mundal, 15 artiklar på temat vad som händer när talade texter skrivs ner. Ursprungligen presenterades artiklarna på en konferens i Bergen juni 2004. Materialet är huvudsakligen från nordisk medeltid, men här finns också artiklar om latinsk prosa 600–1200, serbisk medeltida epik och *Beowulf*. Mundal påpekar i sin inledning att avståndet mellan den ursprungliga talade texten och den nerskrivna versionen är olika stort för olika genrer: nedskrivna skaldedikter ligger mycket nära den orala förlagan, medan t.ex. nedskrivna isländska sagor visserligen kan bygga på en oral tradition men inte som helhet behöver stå i någon nära förbindelse med orala förlagor. Eddadiktningen har sin plats någonstans mellan dessa två ytterligheter. Var och en av dessa

genrer belyses i flera artiklar. Bland författarna finns förutom utgivarna kända namn som Theodore M. Andersson, Minna Skaftte Jensen, Olav Solberg och Guðrun Nordal. Volymen avslutas med ett namn- och sakregister. C.P.

Sociolingvistik. Red. Eva Sundgren. 357 s., Nacka 2007 (Liber). ISBN 978-91-47-05325-4. Denna volym rymmer nio uppsatser som ur olika vinklar belyser sociolingvistik och sociolingvistisk forskning. Författarna fick alla samma mall: ge en så tydlig, heltäckande och intresseväckande bild av sociolingvistik som möjligt. I den första artikeln besvarar Bengt Nordberg frågan Vad är sociolingvistik? Därpå följer Lars-Gunnar Anderssons bidrag om dialekter och sociolekter, Eva Sundgrens studie Språklig variation och förändring, Ellen Bijvoets artikel om attityder till språk och Mats Ohlssons Språk och genus. Karolina Wirdenäs skriver om samtal och samtalsforskning, Anna Gunnarsdotter Grönberg om ungdomsspråk, Jarmo Lainio om tvåspråkighet och språkkontakter i Sverige, samt Björn Melander om språkpolitik och språkvård. Förutom förord, referenslista och sakregister innehåller boken också en fyllig lista över termer inom sociolingvistik, viktig inte minst för den som läser boken eller delar av den som kurslitteratur. C.P.

Zwischen Spätantike und Frühmittelalter. Archäologie des 4. bis 7. Jahrhunderts im Westen. Herausgegeben von Sebastian Brather. VIII + 480 s., Berlin 2008 (Walter de Gruyter). (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. Band 57.) ISBN 978-3-11-020049-2. (Jfr ovan om band 58.) I band 57 ägnas ett första avsnitt åt historisk-archeologisk tvärvetenskaplig metodik kring spår, texter och identiteter, hur romartidens Spanien blev gotiskt och hur förhistoriska *gentes* i omvandlingsprocessernas tid återspeglas i klädedräkt, prydnadsföremål m.m. i Central- och Nordeuropa. Texterna illustreras genomgående med utbredningskartor och foton i svartvitt. I ett andra avsnitt diskuteras frågan om germansk invandring eller kulturell nyorientering som bakomliggande faktor, därtill komplext gravfältundersökningar och romarikets fall och försöken att spåra Frankrikes första kristna. I det tredje avsnittet gäller det arkeologins syn på västgoter i Nordgallien och tolkningen av gravfynden i bl.a. Thüringen. Det fjärde avsnittet behandlar identitet: tidigmedeltida sociala roller, tidsbestämningar av förhistoriska gravläggningar och angelsaxisk kungssymbolik och kyrkokonst i Britannia. Det femte avsnittet handlar om romerskt inflytande på konstsmidet och merovingertidens nordvästeuropeiska import från Bysans. Till sist

följer en sammanfattning av de nämnda avsnittens ämnen, över utvecklingen från det romerska imperiet via regionala välden till medeltidens riksbildningar och de moderna staterna, sådan den är åtkomlig i ljuset av den tvärvetenskapliga forskningens skriftliga källor och arkeologiska fynd. Som bihang tillfogas förteckning över författarna samt ort- och personregister. G.H.

*

Gustav Adolf Beckmann: Die Karlamagnús-Saga I und ihre altfranzösische Vorlage. 260 s., Tübingen 2008 (Max Niemeyer Verlag). (Beihefte zur Zeitschrift für Romanische Philologie 344.) ISBN 978-3-484-52344-9. ISSN 0084-5396. Den medeltida sagan om Karl den store och hans riddare finns bevarad på norrönt, fornsvenskt och forndanskt språk. Den förstnämnda versionen är den äldsta och också den utförligaste. Av den norröna finns utgåvor sammanställda av C.R. Unger (1860), Agnete Loth (1980) och Eyvind Fjeld Halvorsen (1989), av den svenska en utgåva av David Kornhall (1957) och av den danska en utgåva av Poul Lindegård Hjort (1960). Flera av de nämnda utgivarna och inte minst Povl Skårup har framlagt viktiga studier av sagan. Den första av sagans "böcker" (ty. *Branche*), som handlar om Karl den stores ungdom, går tillbaka på en numera försvunnen fornfransk förlaga. Gustav Adolf Beckmann, som är romanist, inleder sin studie med att konstatera att "[ü]ber die erste Branche der altnordischen *Karlamagnús saga* ist viel geschrieben, auch viel gestritten worden, zu einem guten Teil von Romanisten" (s. 1). Det har beträffande de geografiska uppgifterna i denna del av *Karlamagnús saga* sagts att den skulle vara "flou oder gar bizarr", och "deshalb spricht man davon nur nebenbei, leicht herablassend oder apologetisch" (s. 2), men Beckmanns undersökning visar att geografin vare sig är obestämd eller motsägelsefull utan istället visar "liebevoller Genauigkeit". Handlingen skulle, menar Beckmann, utspelas i Westeifel på tyskt språkområde men nära det frankofona området. (En karta över det aktuella området med viktiga ortnamn utsatta hade underlättat orienteringen, inte minst för en nordisk läsare.) Den betydelse som någon av furstbiskoparna av huset Pierrepont i Liège i början av 1200-talet haft för tillkomsten av den första av sagans böcker, lyfts (s. 25 ff.) fram. Vidare understryks i det kortfattade tredje kapitlet (s. 39 ff.) att det finns flera "Erzählelementen, die erst aus dem Bewusstsein eines romanopohonen [sic!] Reichsfürsten, speziell eines Lütticher Bischofs als Suffragans des Kölner Erzbischofs, verständlich werden" (s. 39). Huvuddelen av Beckmanns bok, ungefär

150 sidor, utgörs av en fortlöpande kommentar rörande orter, personer och händelser i Karlamagnús saga I. Här möter vi tjuven Basin, som har en betydelsefull roll att spela när det gäller att undanröja stämplingarna mot unge Karls liv, förrädarna Reinfræi och Helldri, vidare Reimballdr friski och Boui hinn skegglausi, svärden Kurt (jfr fornfr. *Courte* 'kort') och Dyrumdali, folkslagen Lvngbaurdum och Burguniar menn och en mängd andra namn. Allt detta utreds i detalj av Beckmann, vars beläsenhet mycket klart manifesteras i framställningen. Denna del av monografen finner jag vara särskilt värdefull, även om framställningen på sina ställen kräver stor uppmärksamhet. Diskussionen rörande "Karlamagnús-Saga I und ihre altfranzösische Vorlage" torde, på basis av Beckmanns undersökning, kunna gå vidare bland medeltidsforskarna utifrån ett långt bättre kunskapsläge än tidigare. L.-E.E.

Jurij Kusmenko: Der samische Einfluss af die skandinavischen Sprachen. Ein Beitrag zur skandinavischen Sprachgeschichte. 462 s., Berlin 2008. (Berliner Beiträge zur Skandinavistik 10.) ISBN 978-3-932406-25-6. ISSN 0933-4009. Detta omfattande arbete undersöker möjligheten att härleda ett flertal särnordiska språkdrag till samiskt substrat. De språkdrag som tas upp som möjliga substratdrag tas från såväl fonologi som morfologi och syntax. I dispositionen skiljer förf. mellan drag som uppkommit i samskandinavisk tid (fram till ca 1050-talet) och drag som uppkommit senare, fram till och med 1500-talet. Bland de tidigare tar förf. upp bl. a. förlusten av prefix, framväxten av verbens *s(k)*-former, negationsuffixet i fornisländska och den efterställda bestämda artikeln (som knyts till de finsk-ugriska possessivsuffixen) samt fonetiska drag som preaspiration, olika sorters konsonantskärpning ("Verschärfung") och nasalassimilation. Bland de senare dragen finner vi framförställningen av genitivattribut, komplexa prepositioner av typen *framför*, *intill* etc., och nordskandinaviska fonetiska utvecklingar som konsonantförlängning i öppen stavelse, vokalbalans och vokalharmoni (jamning). I en avslutande och tredje del tas en del utomspråkliga frågor upp. Hit hör bland annat begreppet finnar (och ortnamn på *Finn-*), hur samerna framställs i den fornisländska litteraturen och en längre genomgång av vad mytologin kan ha att säga. Arbetet är imponerande och bitvis slående, men det återstår en hel del innan man blir övertygad. Exempelvis talar dialektgeografin klart emot ett samband mellan samiska och framförställda genitiver, som ju blir den gängse ordningen på 1300-talet. Denna utveckling sker både i Danmark och Sverige, och de dialekter som har kvar efterställda possessiver står att finna i norra Skandinavien, tvärt emot hypotesen. L.-O.D.

Christer Laurén, Johan Myking & Heirbert Picht, under medverkan av Sigurður Jónsson: Insikter om insikt. Nordiska teser om fackkommunikation. 207 s., Oslo 2008 (Novus Forlag). ISBN 978-82-7099-475-5. Christer Laurén, Johan Myking och Heirbert Picht utgav 1997 – den gången i samarbete med Anita Nuopponen och Nina Puuronen (Pilke) – en bok med titeln *Terminologi som vetenskapsgren*, året därpå utgiven på tyska, *Terminologie unter der Lupe*. Under medverkan av Sigurður Jónsson återkommer nu författartrion med denna bok där de ställt upp tio teser rörande terminologi och fackspråklig kommunikation, vilka skall prövas. Bl.a. diskuteras fackkommunikation som ett kulturellt och semiotiskt fenomen, som ett område för språkforskning – där dock understryks att fackkommunikationen bygger på såväl språkliga som icke-språkliga verkkningsmedel – och som en typ av kulturell diskurs. Vidare diskuteras det som rubricerats som ”dikotomiseringens umulighet” – dvs. att det inte finns definitiva gränser mellan fackkommunikation och annan kommunikation eller mellan termer och resten av ordförrådet. Att dikotomiseringen i sig kan göra att man får upp ögonen för intressanta forskningsperspektiv understryks emellertid. Därefter dryftas tesen att ”[f]orholdet mellem et fagområdes viden og denne videns repræsentationsformer er arbitrært, men ikke nødvendigvis umotiveret” (s. 11). Detta kan låta lite paradoxalt, men diskussionen visar att arbiträritet och motivation är kompatibla begrepp som är nödvändiga i förståelsen av samspelet mellan de olika symbolsystemen. I detta sammanhang behandlas också förhållandet att representationformerna växlar efter behov. Fackspråkets och fackkommunikationens struktur i relation till fackområdets kognitiva utveckling samt möjligheten av att styra språkbruk och språkssystem, diskuteras i de två sista huvudkapitlen. Boken har tillkommit i nära samverkan mellan forskarna men det är ändå uppenbart att vissa avsnitt bär enskilda författares signatur, t.ex. avsnittet om ”Samhällsutveckling och språkplanering; Island” som ligger mycket nära Sigurður Jónssons *Det vilda tänkandet och det kultiverade* (2007) liksom avsnitt som nära knyter an till Johan Mykings avhandling *Motivasjon som termdanningsprinsipp* (2008; se härom nedan). *Insikter om insikt* kan läsas som ett inlägg i en internationell diskussion där teoretiska positioner diskuteras och på ett öppet sätt prövas – och omprövas. Det är fyra väl orienterade forskare som resonerar och låter oss läsare vara med i själva resonemanget. Samtidigt har boken en ambition att introducera forskningsområdet. Någon basal introduktion blir det däremot knappast.

L.-E.E.

Pirkko Lilius: The History of Scandinavian Language Studies in Finland 1828–1918. 144 s., Helsingfors 2008 (Societas Scientiarum Fennica). (The History of Learning and Science in Finland 1828–1918 13a.) ISBN 978-951-653-356-1. Denna bok beskriver den nordistiska forskningen i Finland under perioden 1828–1918. I ett inledande avsnitt möter vi en rad tidiga representanter som verkade före den egentliga nordistikens tid, såsom Frans Petter von Knorring, Sven Gabriel Elmgren, Anders Johan Hipping och Lars Wilhelm Fagerlund. Därefter får vi en bild av Axel Olof Freudenthals insatser inom främst dialektforskning men också rörande finlandssvenska. Mer i förbigående skymtar Karl Lindström, som var den förste att akademiskt belysa finlandssvenskan vid mitten av 1880-talet. Här får vi också en beskrivning av etableringen av svenska landsmålsföreningar i Finland liksom av Herman Vendells, K.J. Hagfors, Anton Karstens och J. Thurmans forskning. Under rubriken "The Modern Era Begins" kommer vi i bokens tredje kapitel in på den del som beskriver Hugo Pippings forskning rörande vokallära, Eddametrik, runologi, fornsvenskt lagspråk, ortnamn och en hel del annat. Pippings forskning har av Arnold Nordling beskrivits som "Baroquely fantastical", men Lilius tillåter sig också att framhålla att Pippings "fundamentally mathematical approach often led him to overlook the fact that questions of language history cannot be solved through formulae" (s. 80). Andra forskningsinsatser från denna tid lyfts också fram. O.F. Hultman berörde i sin forskning språkhistoria och dialektologi, Rolf Saxén de finska lånorden i de finlandssvenska dialekterna och ortnamn, T.E. Karsten framför allt ortnamn och Hugo Bergroth finlandssvenskan, bl.a. i den klassiska handboken *Finlandssvenska* (1917, 1928). I ett kort kapitel ges "Conclusions on Scandinavian language studies in Finland 1828–1918". En omfattande bibliografi och ett personregister avslutar boken. Ett uppenbart plus med denna bok är att Lilius verkligen penetrerat de vetenskapliga texter hon skriver om, varigenom hon undviker en mer knastertorr titeluppräknig. Bredare vetenskapshistoriska perspektiv finns, men hade gott kunnat byggas ut ytterligare enligt krönikörens mening. Som helhet är detta dock en förtjänstfull vetenskapshistorisk beskrivning.

L.-E.E.

Nasjonal eller internasjonal skrivemåte? Om importord i seks nordiske språksamfunn. Red. Helge Omdal & Helge Sandøy. 187 s., Oslo 2008 (Novus Forlag). (Moderne importord i språka i Norden 8.) ISBN 978-82-7099-490-8. Denna forskningsrapport, som härstammar från projektet *Moderna importord i språken i Norden*, presenterar fem samordnade

undersökningar om hur språken i Norden anpassar lånord i skrift. Materialet för projektet är tidningstext från Island, Färöarna, Norge, Danmark, Sverige och Svenskfinland (i denna delundersökning finns inte finska språket med). Det representerar i möjligaste mån olika sorters press (lokal, regional och nationell; morgontidningar såväl som kvällstidningar). De representerar två utgivningsår, nämligen 1975 och år 2000, och därmed kan materialet ge upplysningar om diakron utveckling. Projektet har tidigare visat hur frekvensen av engelska lånord ökar över tid och det framgår också av detta material. Sedan får vi en genomgång av hur olika sorters lånord betar sig i nordiskt tidningsspråk. Resultatet visar att den stora majoriteten (96–98 %) av ord anpassas morfologiskt (eller är morfologiskt neutrala). När det gäller ortografisk anpassning är förhållandet annorlunda; här är det mycket vanligare att den engelska formen (stavningen) bibehålls, men med stora skillnader mellan språken. Mest ortografisk anpassning finner vi i isländska och norska och minst i danska.

L.-O.D.

Jens Peter Schjødt: Initiation between two worlds. Structure and symbolism in pre-Christian Scandinavian religion. 525 s., Kolding 2008 (The University Press of Southern Denmark). (The Viking Collection. Studies in Northern Civilisation, volume 17.) ISSN 0108-8408. ISBN 978-87-7674-327-7. Syftet med denna bok är att använda teorier och perspektiv hämtade från religionsvetenskapen för att studera den förkristna kulturen i Norden. Den grundläggande tanken är att detta leder till en bättre förståelse av vissa myter och berättelser som annars framstår som oklara, och därigenom ger oss en glimt av den världsbild som omfattades av nordborna i förkristen tid. Det material som undersöks är först och främst den poetiska Eddan och annan poesi med edda-versmått, samt Snorri Sturlussons Edda. Teman som analyseras närmare är bl.a. vissa myter relaterade till Odin, som Mímir och Kvasir, självhängning, seid och völvan. Också andra mytiska figurer tas upp till diskussion, liksom mänskliga hjältar som Sigurðr och Hadingus. Olika slags ritualer behandlas i ett särskilt kapitel. Volymen avslutas med en förkortningslista, en översikt över de primära texterna, en litteraturlista och ett namn- och sakregister.

C.P.

Stuntman og andre importord i Norden. Om udtale og bøjning. Red. Pia Jarvad og Helge Sandøy. 220 s. Oslo 2007 (Novus Forlag). (Moderne importord i språka i Norden VII). ISBN 978-82-7099-484-7. Denna

forskningsrapport från det samnordisk projektet *Moderna importord i språken i Norden* presenterar sex samordnade undersökningar om hur språken i Norden anpassar böjning och uttal av (engelska) lånord till de egna mönstren. Här undersöks fonetisk och morfologisk anpassning i isländska, färöiska, norska, danska, svenska och finlandssvenska samt finska. Ett antal informanter för varje språk har undersökts med avseende på hur de uttalar t. ex. diftongen i ordet *coach* eller hur de uttalar *v*-ljudet i ordet *whiskey*. Lika så har man undersökt hur de böjer ord som *baby* i plural och *cool* i neutrum. Informanterna är indelade efter språksociologiska variabler som kön, ålder etc. Man finner en del skillnader mellan de olika språken i grad av anpassning – i genomsnitt anpassar sig danskarna mest och färingarna minst. De uppställda hypoteserna handlar om att anpassning främjas av att ordet funnits länge i språket, att talaren är yngre och liknande. Undersökningarna ger generellt sett svagt stöd åt hypoteserna. Vissa samband kan skönjas för ordets ålder och informanternas kön och ålder, men inte för livsstil eller arbetsbakgrund. L.-O.D.

*

Leiv Heggstad, Finn Hødnebo & Erik Simensen: Norrøn ordbok. 5. utgåva av Gamalnorsk ordbok ved Hægstad & Torp. 755 s., Oslo 2008 (Det norske samlaget). ISBN 978-82-521-7150-1. Detta är en ny upplaga av en klassisk ordbok, som även innehåller en hel del namn, vilken generationer av nordister använt i studier av västnordiska texter och som täcker det norröna ordförrådet fram till cirka 1350. Den första upplagan av det som då kallades *Gamalnorsk ordbok* utgavs av Marius Hægstad och Alf Torp redan 1909, en andra upplaga utgavs 1930 av Leiv Heggstad. För den tredje upplagan 1975 av *Norrøn ordbok*, liksom den fjärde 1990, svarade Finn Hødnebo och Erik Simensen. För den femte svarar nu Erik Simensen ensam. Ordboken innehåller över 40 000 uppslagsord och namn. Enligt nyare praxis i ordböcker och grammatikor används i den nya upplagan tecknet *ø* istället för *æ* som beteckning för långt *ø* – på det sättet betecknas längden på likartat sätt i alla vokaler. Vissa kompletteringar av materialet har gjorts i anslutning till *Ordbog over det norrøne prosasprog* (København 1995–) fram till uppslagsordet *eptir*. I en del fall har uppgifter om ortnamn korrigerats på basis av den senaste upplagan av *Norsk stadnamnleksikon* (Oslo 2005). Alldeles som tidigare finns endast få upplysningar om böjningsmönster, något som kan beklagas när ordboken skall användas i undervisningen. Men de väl genomarbetade betydelseuppgifterna och inte minst de korta men adekvata litteratur-

hänvisningarna – som gott hade kunnat vara ännu flera, om man skulle få önska sig något inför framtida upplagor – gör detta till en alldeles utmärkt ordbok över det norröna språket. L.-E.E.

Höskuldur Thráinsson: The Syntax of Icelandic. XVII + 563 s., Cambridge 2007 (Cambridge university press). (Cambridge Syntax Guides.) ISBN 978-0-521-59190-4. Modern isländsk syntax har sedan början på 1980-talet varit ett hett ämne för syntaktiskt intresserade lingvister, inom och utanför Skandinavien. Fram till och med utgivningen av denna bok har det emellertid inte funnits någon övergripande och relativt fullständig presentation av den isländska syntaxen som inte varit skriven på isländska. Det är med särskild tillfredsställelse man nu kan konstatera att denna lucka är täckt, och att författaren är ingen mindre än den isländska syntaxforskningens grand old man, Höskuldur Thráinsson. Ingen har bättre överblick än han över både teori och empiri inom detta område. I sitt förord anger han två syften med sin bok: dels vill han systematiskt presentera en del av de mest grundläggande och intressanta syntaktiska egenskaperna hos isländskan på ett överskådligt sätt, dels vill han ge en översikt över den forskning som bedrivits om isländsk syntax de senaste 30 åren. För att åstadkomma detta har han delat upp varje kapitel i en deskriptiv översiktsdel och en andra del där han fokuserar på teoretiska och komparativa frågor. Kapitlen behandlar ordföljd och satsstruktur, ordföljden inom frasen, kasus, kongruens, grammatiska relationer och tematiska roller, passiv, medium och ackusativlösa verb (unaccusatives), olika slags expletiva konstruktioner, spetsställning, fokusering, extraponering och NP-skifte, finita och icke-finita komplement och adjunkter, samt pronomen, reflexiver och tomma kategorier. Boken avslutas med en litteraturförteckning samt tre register: sakregister, språk- och dialektregister och namnregister. C.P.

Kormaks saga. Historik och översättning av Ingegerd Fries. 78 s., Stockholm 2008. (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Filologiskt arkiv 48.) ISBN 978-91-7402-378-7. ISSN 0083-6745. Kormak är en av de tidigast till namnet kända isländska skalderna. Han levde mellan cirka 935 och 970. Det är kring hans på vermsmåttet drottkvætt skrivna dikter som denna saga byggs upp, och av de 85 visorna i sagan är, eller rättare sagt anses, 64 vara Kormaks egna. Dikterna är sagans huvudsak. Prosaberättelsen, nedtecknad som den antas vara tidigt på 1200-talet, har ett sparsamt persongalleri och ger oss endast några få hållpunkter i landskapet. Säkerligen är det som översättaren Ingegerd Fries tänker sig att

visorna traderats ordagrant från generation till generation, men att en muntlig berättelse i förklarande syfte sedan lagts till, vilken växlat mellan olika berättare. Detta skulle vara anledningen till att berättelse och visor kommit att avvika från varandra. Den olyckliga kärleken mellan Kormak och Stengerd är grundtemat, en kärlek som ögonblickligt drabbar Kormak som aldrig glömmet Stengerd. I visorna möter vi många känslor: förälskelse, besvikelse, vrede, sorg, bitterhet, uppgivenhet – och ständig längtan. Fries uppmärksammar, vilket är ett viktigt påpekande, att valet av grundord (*heiti*) i kenningarna ”beror av skaldens känslor och ögonblickets sinnesstämning” (s. 12). Till en del av visöversättningarna fogas enkla men nödvändiga kommentarer till läsarens vägledning. *Lin-Gevn* i visa 26 är sålunda ”Gevn i linneklänning: Stengerd. *Gevn* kan tolkas som '(bort)-given'”. Hur tolkningsproblemen kan te sig demonstreras av visa 66, där andra halvstrofen i översättning lyder: ”Mod i hjärtat tarvar/ svärdbearn, havburen/ ännu mera saknar/ lerman, guld-Guns make”. Halvstrofen anspelar enligt Ingegerd Fries på lerjätten Mockerkalve som jättarna enligt Snorres Edda skapade, och hon fortsätter: ”Hjärtat blev inte stort nog utan han fick ett märhjerta och blev så rädd att han pissade när han såg Tor. Visan blir ett slags revyvisa, full av gåtfulla anspelningar för den initierade” (s. 58). Intressant är bl.a. ett avsnitt i sagans tionde kapitel som handlar om reglerna för holmgången; Kormaks saga är faktiskt den utförligaste källa vi äger om holmgångens regelverk. Kormaks saga har tidigare översatts till svenska av A.U. Bååth (1895), en översättning som dock stilmässigt ligger långt från såväl verkets prosa som dess visor. På 1950-talet översatte Åke Ohlmarks en del av Kormaks visor, men hans tolkningar känns på sina ställen mycket tillkrånglade. Ingegerd Fries' översättning av visorna använder sig däremot med gott resultat av långt enklare stilmedel. Det får sägas vara en enastående prestation att på det sätt som här skett överföra de svåra visorna till svensk språkdräkt. L.-E. E.

Vafþrúðnismál. Second edition, ed. with an introduction and notes by Tim William Machan. 142 s., Toronto 2008 (Centre for Medieval and Renaissance Studies, Durham University, Pontifical Institute of Mediaeval Studies). (Durham Medieval and Renaissance Texts 1.) ISBN 978-0-88844-561-2. I denna textbok återfinns vi den Eddatext som handlar om visdomskampen mellan Óðin och jätten Vafþrúðnir. Textutgåvan är avsedd för studenter. I den innehållsrika, drygt femtiosidiga inledningen redovisas kodikologiska, filologiska och kulturella förhållanden som väsentligt vidgar förståelsen av texten. Inledningen gör exempelvis reda

för diktens struktur, dess genretillhörighet – bl.a. med en diskussion rörande *senna* och *mannjafnaðr* – och de mytologiska sammanhang vari texten ingår. Metern beskrivs i ett avsnitt. Sedan texten framlagts följer en notförteckning som bland mycket annat tar upp textens *Reiðgotar* (s. 80), det omdiskuterade ordet *lúðr* (s. 89 f.), ordet *hof* och dess betydelsesammanhang (s. 92 f.) och ordet *hamingja* (s. 103 f.), allt med noggranna hänvisningar till litteratur. Avslutningsvis finns en bibliografi, en ordförteckning och ett index över namn som nämns. Detta är ett arbete som fyller sin funktion i den akademiska undervisningens tjänst. L.-E.E.

Ættartölusafnrit, séra Þórðar Jónssonar í Hítardal, I. Bindi, Texti. Utg. av Guðrún Ása Grímsdóttir. 485 s., Reykjavík 2008 (Stofnun Árna Magnússonar í Íslenskum fræðum). (Stofnun Árna Magnússonar í Íslenskum fræðum, rit 70.) ISBN 978-9979-654-03-2.

Ættartölusafnrit, séra Þórðar Jónssonar í Hítardal, II. Bindi, Registur. Myndir úr ættartölundrítum. Um ættartölubandrit seinni alda og bókiðju séra Þórðar í Hítardal. Utg. av Guðrún Ása Grímsdóttir. 527 s., Reykjavík 2008 (Stofnun Árna Magnússonar í Íslenskum fræðum). (Stofnun Árna Magnússonar í Íslenskum fræðum, rit 70.) ISBN 978-9979-654-04-9. ISBN (I + II) 978-9979-654-02-5.

Band I av detta verk innehåller den första fullständiga utgåvan av det släktregister som Þórð Jónsson í Hítardal ställde samman mellan 1645 och 1660 på basis av äldre texter och information från samtida. Den första delen av band II utgörs av ett register över personer och platser nämnda i detta släktregister, medan andra delen av band II innehåller en essay på drygt 200 sidor, skriven av utgivaren, som behandlar Þórð Jónssons skrifter, inklusive släktregistret, och andra isländska genealogiska arbeten från 1600- och tidigt 1700-tal. Denna text avslutas med en litteraturförteckning och ett namnregister. Som framgår av titeln innehåller band II också avbildningar av några sidor av släktregistret. Bandet avslutas med en engelsk summary. C.P.

*

Arnold Dalen, Jan Ragnar Hagland, Stian Hårstad, Håkan Rydving & Ola Stemschaug: Trøndersk språkhistorie. Språkeforhold i ein region. 442 s., Trondheim 2008 (Tapir akademisk forlag). (Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab. Skrifter 2008 nr. 3.) ISBN 978-82-519-2330-9. ISSN 0368-6310. Detta är ett språkhistorieverk som med bred ansats be-

skriver förhållandena inom det trönderska området. På samma sätt som i Barbara M.H. Stangs bok *A History of English* (1970) anläggs här ett retrospektivt perspektiv på så sätt att man backar neråt i språkhistorien. I bokens första del tecknar sålunda Arnold Dalen de tendenser som kännetecknat de trönderska målens utveckling från vår tid tillbaka till reformationen. Vokalbalans och apokope, förändringar i ljud- och böjningssystem och stadsmålet beskrivs här, och upplysningar lämnas dessutom om källor till äldre tidsskedens språkutveckling. Här kan exempelvis nämnas beskrivningen av Hans Olufsen Nystedts manuskript som ger oss en bild av 1600-talets trondheimsmål. Också relationen till andra norska dialekter och till jämtskan och andra svenska dialekter beskrivs, om ock rätt så kortfattat. Ett särskilt avsnitt, också det signerat Arnold Dalen, redovisar dialektgeografiska mönster med trönderdialekterna i centrum. Ett brett och initierat grepp om namn, alltså olika typer av personnamn inklusive inbyggarnamn och ortnamn, tas av Ola Stemshaug. Ett avsnitt rör namnstriden *Trondhjem–Nidaros–Trondheim*. Ett kortare avsnitt av Jan Ragnar Hagland berör skolspråket och språkideologin. I en andra del tecknas så utvecklingen för tiden från reformationstid och bakåt i tiden. Hagland svarar för beskrivningen av talspråkets och skriftspråkets utveckling och Stemshaug fortsätter sin beskrivning av namnen. Här finns en uppsjö av detaljuppgifter som rör förändringsmönster i det medeltida språket, och bakgrunden till dessa mönster. Ett lyckat grepp är att utgå från konkreta texter. Ett avsnitt ägnas runornas vittnesbörd. Då det gäller ordförrådet är det självklart svårare att klart fastlägga huruvida ett visst lexem under detta tidsskede haft en mer regional tyngdpunkt eller ej; källsituationen är sällan sådan att slutgiltiga slutsatser kan dras. Ola Stemshaug lämnar, trots att framställningen är rätt kortfattad, en värdefull beskrivning av ortnamnen och personnamnen. För ortnamnens del visas exempelvis att gamla suffixtyper finns representerade, ja kanske rentav att hydronymer inom samma vattensystem hör samman med varandra genom avljud (**Ver* – **Værir*) som alltså blir ”dei eldste namna vi kan datere från Trøndelagsområdet” (s. 337). Två avsnitt handlar om namn på skepp och vapen. En tredje del, i sin helhet skriven av Håkan Rydving, handlar om det sydsamiska språket i Trøndelag. De sydsamiska dialekterna beskrivs, den språkliga utvecklingen utifrån samma perspektiv som för de nordiska dialekterna, dessutom finns avsnitt om olika typer av namn och om ordförrådet. En fjärde del har rubriken ”Kva skjer i dag?” och har Stian Hårstad som författare. Här finner vi avsnitt om nutida språkliga tendenser – där man kan ta igen drag som finns i också andra nordiska dialekter och regionala varieteter –

om det nutida, flerspråkiga Tröndelag, om tröndersk i skrift och om den möjliga språkliga utvecklingen i en framtid. En samlad litteraturförteckning avslutar boken. *Trøndersk språkhistorie* är resultatet av ett forskningsprojekt inom ramen för Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab bedrivet under åren 2005–2007. Det är imponerande att forskarna kunnat slutföra projektet på denna korta tid, låt vara att det ju är erfarna forskare med mycket i bagaget som haft ansvaret. I väsentliga delar är detta ett förnämligt arbete. Bokens språkkartor och de färgfoton som finns i ortnamnsavsnitten förtjänar särskilt beröm. Någon gång skulle man emellertid såväl i text som på kartor gärna ha sett språkföreteelser insatta i vidsträcktare nordiska sammanhang eller i varje fall i relation till de mest näraliggande – norska och svenska – dialekterna. I en eventuellt ny upplaga bör dessutom anförda arbeten mer konsekvent upptas i den sammanhållna litteraturförteckningen. Volymens uppläggning inbjuder hur som helst till efterföljd också för andra regioner. L.-E.E.

Ernst Håkon Jahr: Språkhistorie og språkkontakt. Language History and Language Contact. Festskrift til Ernst Håkon Jahr på 60-årsdagen 4. Mars 2008. Redigert av Geirr Wiggen, Tove Bull, Marit Aamodt Nielsen. 333 s., Oslo 2008 (Novus Forlag). ISBN 978-82-7099-476-2. Denna festskrift till Ernst Håkon Jahr innehåller 20 av hans artiklar, representativa för hans forskning under perioden 1978–2007. Flera av artiklarna görs på detta sätt lätt tillgängliga för dagens skandinaviska forskare. Här finns bl.a. en tidig artikel från 1978 om hur syntaxen i Jahrs eget språk påverkas av om han intervjuar män eller kvinnor, och den intressanta studien om samspelet mellan språkplanering och språkförändring från 1989. Jahrs artikel om det rysk/norska pidginspråket russenorsk från 1996 får representera hans forskning under 1990-talet, och bland artiklarna från det innevarande decenniet märks t.ex. en artikel om lågtysk inverkan på skandinaviska från 2001. Boken inleds med ett porträtt av festföremålet och en inledande artikel av utgivarna om Jahr som språkforskare och institutionsbyggare. Boken avslutas med en lista över Jahrs publikationer 1974–2007, och en sedvanlig Tabula Gratulatoria. C.P.

Johan Myking: Motivasjon som termdanningsprinsipp. Ein teoretisk diskusjon på grunnlag av norsk oljeterminologi. XV+ 409 s., Vasa 2008 (Vasa universitet). (Acta Wasaensia 191; Acta Wasaensia. Språkvetenskap 37.) ISBN 978-952-476-229-8. ISSN 0355-2667. ISSN 1235-791X. Huvudbegreppet i Johan Mykings avhandling är *motivation*. Med detta begrepp "siktar ein til at 'sjølvforklarande' og 'gjennomsiktige' ord er eit kom-

unikativt gode, og som normprinsipp har dette prinsippet stått sterkt både i terminologiarbeid og i allmennspråkleg avløyingsarbeid” (s. 1). Motivation behandlas i avhandlingen som normativ termbildningsprincip i sekundär termbildning, alltså i arbetet med att föra över termer mellan ett källspråk och ett målspråk, i det aktuella fallet engelska respektive norska. Det första av bokens fem kapitel gör på sedvanligt sätt reda för syfte, material och metod. I det andra kapitlet får vi inblickar i forskningen på området genom en omfattande citatsamling och ett referat av de viktigaste facktraditionerna. Redovisningen av de olika forskningstraditionerna i kapitlet ger egentligen mer än citatsamlingen som gott hade kunnat kondenseras. Utgångspunkten för det därpå följande tredje kapitlet är en figur som visar de motivationstyper i termbildningen som Rostislav Kocourek (1991) redovisat. I kapitlet skapar sig Myking en egen modell för en reviderad motivationstypologi, som på flera punkter kontrasterar mot Kocoureks. Detta kapitel är enligt krönikörens mening avhandlingens mest givande. I det fjärde kapitlet anläggs typologiska och funktionella aspekter på motivation som termbildningsprincip. I det avrundande slutkapitlet summeras undersökningen på ett mer reflekterande sätt. Johan Myking diskuterar i avhandlingen initierat och självständigt motivation som termbildningsprincip och presenterar alltså en väl grundad typologi för denna. Denna modell vore väl värd att presentera i ett internationellt sammanhang.

L.-E.E.

Rune Røstad: Den språklege røynda. Ein studie i folkelingvistik og dialektendring frå austre Vest-Agder. 358 s., Oslo 2008 (Novus Forlag). ISBN 978-82-7099-495-3. I denna bok står dialekterna i den östra delen av Vest-Agder i blickfånget, alltså dialekterna i kristiansandsregionen. Undersökningen har två huvudsyften, dels att belysa hur den traditionellt stora dialektvariationen inom området idag ser ut – t.ex.: vilka är utvecklingstendenserna och vilken betydelse har exempelvis stadsmålen? –, dels att belysa ”kva folk oppfattar av, meiner og trur om forhold som er knytte til talemålet” (s. 5). Tyngdpunkten ligger i denna senare del på förhållandet mellan språkuppfattningar och reellt brukat språk (s. 13). Sedan syftena i första kapitlet närmare presenterats, följer i de följande två kapitlen en redovisning av de överordnade teoretiska och metodologiska perspektiven. Det görs klart att det finns problem vad gäller en undersökning av språkuppfattningar (s. 44 f.). I det fjärde kapitlet beskrivs talspråksförhållandena och de samhälleliga förhållandena i östra Vest-Agder. I den därpå följande, första undersökningsdelen (kap. 5 och 6) presenteras en studie av vad 20 lärare säger om talspråket i regionen. Det

rör sig om en detaljrik redovisning. Mest intresseväckande är det avsnitt som betitlas ”Kva språkvitaren ikkje visste” (s. 174 f.), där bl.a. förklaringar till talspråksvariation som hänför sig till sociala faktorer lyfts fram. I en andra undersökningsdel (kap. 7 och 8) är det 24 ungdomars språk som står i fokus. Också här är det fråga om en detaljerad analys av språkliga drag, där även uppfattningar om språk hos meddelarna presenteras (s. 212 ff.). I de jämförande och uppsummerande kapitlen (9 och 10) diskuteras den språkliga förändringen bl.a. utifrån nivellerings-, normaliserings- och regionaliseringsperspektiv (s. 263 ff.). Av intresse här är inte minst diskussionen av begreppet *språklig regionalisering* (s. 267 ff.). Den språkliga situationen i en av undersökningsorterna, Mandal, diskuteras under rubriken ”Den vesle byens relative autonomi og styrke” (s. 270 f.). Hur språkuppfattningarna skapas diskuteras och sammanfattas sedan i en modell (s. 288). I studien redovisas resultaten som nämnts i största detalj men i de avslutande delarna samlar sig författaren förtjänstfullt nog också till en resumerande framställning som inte minst metodologiskt har stort intresse.

L.-E.E.

Språk i Oslo. Ny forskning omkring talespråk. Red. av Janne Bondi Johannessen & Kristin Hagen. 245 s., Oslo 2008 (Novus Forlag). ISBN 978-82-7099-471-7. NoTa-korpuset (Norsk Talespråkskorpus – Oslo-delen), där materialet är grafiskt transkriberat, består av talspråk från 166 informanter och omfattar 900 000 ord. I november 2006 arrangerades ett seminarium om språket i Oslo och talspråksforskningen, där forskare som använt sig av korpusen ifråga medverkade. Nitton bidrag har här samlats. I ett inledande block finns sju bidrag rörande lexikografi, sociolingvistik, grammatik och fonetik, där, för att exemplifiera, Ruth Vatvedt Fjeld visar den betydelse en korpus av detta slag har för lexikografin, Toril Opsahl, Unn Røyneland & Bente Ailin Svendsen behandlar ”unormerte ord” i Oslokorpusen, Kjell Ivar Vannebo dryftar räkneorden, exempelvis fördelningen mellan *treogtredve* och *trettitre*, och Gjert Kristoffersen & Hanne Gram Simonsen undersöker ljudsekvensen *sl* i NoTa-korpusen, detta under rubriken ”Osjlo!” Några bidrag har samtalsanalytiskt fokus. Sålunda analyserar Elisabet Engdahl olika frågekonstruktioner och Jan Svennevig svarsuttrycket *ikke sant* medan Inger Margrethe Hvenekilde Seim uppehåller sig vid innehållet i ett av korpusens samtal. Syntaktiska perspektiv anläggs i några av bidragen, bl.a. kan nämnas Lars-Olof Delsings studie av exklamativer (eller expressiva satsar) och undringar, där perspektivet på ett intressant sätt vidgas mot nordiskt område, och Marit Juliens undersökning rörande ordföljden i

underordnade satser, som behandlar huvudsatsordföljd i *at*-satser i korpusen. Språkteknologisk är ansatsen i några av bidragen, där bl.a. Peter Juel Henriksen beskriver hur man kan skapa en norsk ljudskrift utifrån transkriptionen i NoTa genom att gå över danskan. I Janne Bondi Johannessens avslutande bidrag redovisas så några skillnader som i den aktuella korpusen kan beläggas i talspråket i Oslo. Uppsatserna i volymen ligger, som vanligt är i en samlingsvolym av detta slag, på olika teoretiska nivåer och uppvisar även skilda ambitionsnivåer. Just därigenom blir det emellertid en stimulerande läsning.

L.-E. E.

Kjell Ivar Vannebo: Normer, strukturer og ferdigheter. Bidrag til nordisk språkvitenskap. Festskrift til Kjell Ivar Vannebo på 70-årsdagen 18. juli 2008. Redigert av Svein Lie & Geirr Wiggen. 302 s., Oslo 2008 (Novus Forlag). ISBN 978-82-7099-481-6. När Kjell Ivar Vannebo fyllde 70 år i juli 2008, överräcktes till honom denna skrift innehållande tjugo av hans egna vetenskapliga arbeten. Skriften ger oss bilden av en mångsidig språkforskare. Den inleds med en uppsats från 1970 om genusmorfem i norskan som presenterar strukturalistisk morfemteori. Artiklar med grammatiskt innehåll är väl representerade i volymen, inte minst sådana som rör syntax. Olika perspektiv på nordlig norsk syntax anläggs sålunda i en översiktsartikel (1988) där ett antal dialektala syntaxdrag diskuteras. Ibland har nordliga syntaktiska drag förklarats såsom resultatet av interferens från samiska, ibland som resultatet av interna utvecklingar. Ett av dragen i den nyssnämnda översiktsartikeln har Vannebo själv närmare utrett i "Ein sterk ein prylert" (1972) – det i rubriken återgivna draget möter främst i nordliga svenska och norska dialekter, och konstruktionens användning och historiska utveckling utreds i detalj. Det Vannebo kallar *rekonstruerende perfektum* – som i svensk forskning bl.a. kallats *preterital perfektum* och *modalt perfektum* – uppmärksammas i en artikel 1989. Konstruktionen *ta og ro deg ned noen hakk* analyseras ur ett grammatikaliseringsperspektiv i en uppsats från 2003. Bestämthetsböjning i norskan, exemplifierat med *den unge man* och *den unge mannen*, behandlas (2007) bl.a. historiskt och normativt. Vannebos medverkan tillsammans med Jan Terje Faarlund och Svein Lie i utarbetandet av den norska referensgrammatiken, har resulterat i ett antal artiklar i volymen, bl.a. "Har vi bruk for referansegrammatikkene?" (1998). Norska som andraspråk behandlas i den tryckta oppositionen "Å ha en fortid på vietnamesisk". Den språkliga normen och normeringen representerar ett annat område i Vannebos vetenskapliga gärning. En artikel 1980 handlar om "språkvitenskapens norm-begrep", en från 2001 om språklig stan-

dard och språklig standardisering. Om den norska språksituationen handlar en tyskspråkig artikel 1983, där såväl nationella som internationella perspektiv anläggs. Literacyområdet har också intresserat Vannebo – han gav som bekant 1984 ut boken *En nasjon av skriveføre. Om utviklinga fram mot allmenn skriveferdighet på 1800-tallet*. På det området har han också framlagt ett antal artiklar: en tar mer allmänt upp källor, metoder och problem i literacyforskningen (1990), en annan utgör granskningen av Vibeke Sandersens avhandling om skrivfärdigheten och skriftspråket hos danska soldater vid mitten av 1800-talet (2003). De föreläsningar Vannebo på sedvanligt sätt höll i samband med disputationen 1978 finns också medtagna i volymen. Det är bra att få artiklarna från ett vetenskapligt författarskap samlade på detta sätt, i synnerhet som ju en del av dem publicerats på undanskymda ställen och i några fall faktiskt tidigare inte varit publicerade. Vissa upprepningar finns mellan ett par av artiklarna, något som är ofrånkomligt i en samlingsvolym av detta slag. Tillsammans med Svein Lies och Geir Wiggens inledning och den avslutande bibliografin har det blivit en läsvärd samlingsvolym. L.-E.E.

*

Bo Bergman: Ordens ursprung. Etymologisk ordbok över 2200 ord och uttryck. 444 s., Stockholm 2007 (Wahlström & Widstrand). ISBN 978-91-46-21370-3. Enligt förordet presenterar ordboken "ett subjektivt urval av ordhistorier som kan ha kulturhistoriskt eller språkligt intresse". Urvalet speglar de otaliga språkfrågor som den intresserade läsekretsen i Sydsvenska Dagbladet sedan bortåt fyrtio år har fått korta och koncisa svar på av författaren, journalist och flerfaldigt prisbelönad språkvårdare (nu med spalten "Slutord" i Språktidningen fr.o.m. nr 2 2008). Boken beskriver ordens och uttryckens ålder, ursprung och betydelseförändringar. Den tar också upp ett hundratal vanliga prefix och suffix. Här finns exempel på inhemska och lånat, nytillskott och arvord, lågstil och högspråk, slang och fackspråk, besläktat och obesläktat. Utöver de enskilda orden tar artiklarna upp vanligare fraser och fasta uttryck där orden ingår, så t.ex. *lägga rabarber på, på en höft, ha häcken full, ugglor i mossen*. Texten vänder sig till den språkintresserade allmänheten. Därför har facktermer undvikits, bortsett från de nödvändigaste som förklaras i en kort avslutande termlista. I bokens register från *a* till *övervåld* hänvisas till den sida i texten, där begreppet behandlas. Registret föregås av en kort litteraturlista, som självklart domineras av viktigare ordboksverk, tryckta som databaserade. G.H.

Birgitta Ernby: Norstedts etymologiska ordbok. [VIII] + 792 s., Stockholm 2008 (Norstedts akademiska förlag). ISBN 978-91-7227-429-7. I väntan på en ny, reviderad upplaga av Hellquists klassiska tvåbandsverk "Svensk etymologisk ordbok" föreligger här en behändig och lättillgänglig etymologisk ordbok över ca 20 000 uppslagsord och ca 200 specialartiklar om t.ex. språktermer som *gotiska*, eller fasta uttryck som *få något om bakfoten*. Boken vänder sig till lärare, studerande och en bred allmänhet med intresse för etymologi. Den tvåspaltiga textens typografiska utformning gör det lätt att snabbt hitta uppslagsform (halv fet stil, **uppslag**), specialartiklar (gråtonad bakgrund, **bakfoten**), åberopat språkgods (kursiv, *åberopa*), ordets betydelse (texten direkt efter uppslagsordet) och etymologi (efter tydlig svart punkt · i artiklarnas senare del). I förordet anges de huvudsakliga etymologiska källorna såväl i form av tryckta ordböcker som Internetbaserade uppslagsverk. Ordboken speglar ordbruket från fornt (*armborst*) till nutida (*googla*), från vardagligt (*fejs*) till högtidligt (*anlete*). G.H.

Kristina Hagren: Hur märks infinitiven? Infinitivkonstruktioner i svenska dialekter med fokus på infinitivmärket. 289 s., Uppsala 2008. (Skrifter utg. av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 75.) ISBN 978-91-506-2024-5. ISSN 0083-4661. Denna avhandling behandlar framför allt variationen i valet av infinitivmärke (varianterna motsvarande riksspråkets *att*, *till att* samt utsatt infinitivmärke) i svenska dialekter. Det stora materialet utgörs av närmare 10 000 exempel, främst från Samlingar till Ordbok över Sveriges dialekter och enstaka regionala samlingar som ännu inte excerperats för denna ordbok. Frågeställningarna berör såväl variationen i infinitivmärkets form och dess förhållande till andra satsled som den regionala variationen i dessa avseenden. Den tämligen öppna hypotesen är "att valet av infinitivmärke är beroende av lexikala, semantiska och/eller syntaktiska omständigheter". Resultatet av undersökningen ger betydande preciseringar om den regionala variationen och skillnader mellan olika styrande verb, adjektiv etc. Den syntaktiska analysen är dock grund och linjär och förhåller sig inte till moderna syntaktiska indelningar av infinitivfraser. Ett annat påtagligt resultat är att variationen inom de enstaka dialektområdena är påfallande stor. L.-O.D.

Handbok i svenska som andraspråk. Utg. av Claes Garlén och Gunlög Sundberg, utarbetad av Språkrådet. 480 s., Stockholm 2008 (Norstedts akademiska förlag). (Skrifter utarbetade av språkrådet 7.) ISBN 978-91-7227-507-2. Denna bok riktar sig främst till dem som inte har svenska

som modersmål men goda svenskkunskaper och som ofta är i situationer där kravet på svenskkunskaper är stort. Bokens första del, drygt 170 s., ger exempel, råd och regler för kommunikation i arbete, studier eller vardag. Läsaren får tips om hur man handlar på nätet och klagar på en inköpt vara, hur man beställer tid inom sjukvården, hur man bokar tåg-resor, kontaktar myndigheter och talar i telefon. Inom temat studier exemplifieras bl.a. inbjudan till föräldramöte, samtal med studievägledare, kunskapssökning i bibliotek och på nätet, och hur man argumenterar, inom temat arbete hur man ansöker om arbete, för protokoll och minnesanteckningar på möten, skriver rapporter, deltar i utvecklingssamtal m.m. Bokens andra del, ca 300 s., är en alfabetisk uppslagsbok som behandlar vanliga svårigheter i tal och skrift för den som har svenska som andraspråk. Ett tiosidigt register avslutar volymen. C.P.

David Håkansson: Syntaktisk variation och förändring. En studie av subjektlösa satser i fornsvenska. 266 s., Lund 2008 (Lunds universitet). (Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 64.) ISBN 978-91-628-7406-3. ISSN 0347-8971. Utgångspunkten för denna avhandling är att svenskan i historisk tid övergått från att vara ett språk med möjligheten att utelämna subjekt till att vara ett språk med subjektstvång. Tyngdpunkten ligger på referentiella subjekt som hittills varit mindre väl undersökta – en brist som påtagligt avhjälpas i och med denna avhandling. Materialet består av två stora undersökningar, dels en totalexcerpering av alla subjektlösa satser i 12 längre fornsvenska texter, dels ett stickprov på mindre avsnitt i dessa texter, där relationen mellan utsatt och outsatt subjekt undersöks. Avhandlingen utmärker sig fördelaktigt genom väl genomtänkta och utförligt beskrivna excerpingsprinciper. Förf. visar hur subjektlösheten förhåller sig till en rad potentiellt relevanta variabler (tidsperiod, genre, satstyp och referens), bl. a. visas hur subjektlösa satser är klart vanligare i äldre fornsvenska än i yngre fsv. Avhandlingen innehåller också en omfattande diskussion om hur resultaten ska tolkas i informationsstrukturella och grammatiska termer. I sin analys av materialet använder förf. den generativa grammatikmodellen, och förmår visa på intressanta kopplingar mellan förändringen av subjektstvånget och andra samtida språkförändringar. L.-O.D.

Stina Hällsten: Ingenjörer skriver. Verksamheter och texter i arbete och utbildning. 241 s., Stockholm 2008 (Stockholms universitet). (Acta universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology, New Series 45.) ISSN 0562-1097. ISBN 978-91-85445-89-9. Detta är en

fallstudie av hur tre nytexaminerade civilingenjörer i Sverige 2001–02 skriver i sitt arbete och i sin utbildning. Det övergripande syftet är att undersöka vilket skrivande som väntar en nytexaminerad civilingenjör, och hur yrkesutbildningen förbereder för detta skrivande. Efter en genomgång av tidigare forskning om ingenjörer i arbetslivet, vuxnas skrivande i vardagen och i arbetet, samt övergången mellan utbildning och yrkesliv, följer ett kapitel som presenterar det material som undersökningen bygger på, bl.a. insamlat genom deltagande observation. De tre ingenjörerna arbetar på olika typer av företag, ett verkstadsföretag, ett forskningsföretag och ett konsultföretag, något som innebär delvis olika krav på skrivandet. Ett kapitel ägnas åt de olika slagen av texter i dessa verksamheter. Skrivandet och texterna på Tekniska Institutet där de tre ingenjörerna fått sin utbildning beskrivs i ett separat kapitel, och i det avslutande kapitlet jämförs skrivandet i arbete och utbildning. Boken avslutas med en engelsk summary, en litteraturlista och en bilaga. C.P.

Linda Kahlin: Sociala kategoriseringar i samspel. Hur kön, etnicitet och generation konstitueras i ungdomars samtal. 200 s., Stockholm 2008 (Stockholms universitet). (Acta universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology, New Series 44.) ISSN 0562-1097. ISBN 978-91-85445-88-2. Det övergripande syftet med denna avhandling är att ta reda på hur en social kategori som kön konstitueras i samtal. För att uppnå syftet jämför förf. hur kön samspelar med andra sociala kategorier som etnicitet och generation i sju inspelade gruppsamtal med flerspråkiga gymnasieungdomar som diskuterar några scener ur en film. Som förf. påpekar visar analysen av gruppsamtalen att ungdomarna långt ifrån endast upprepar allmänt utbredda föreställningar om sociala grupper, utan de nyanserar och omförhandlar också omgivningens etablerade föreställningar och bidrar därmed till att motverka stereotyper och fördomar. Förf. undersöker närmare hur fyra olika typer av resurser används för att konstituera identiteter i kommunikationen: sociala kategoriseringar som *svenskar, tjejer, mammor* etc., kategoribundna attribut som att *kontroll* förknippas med föräldrar, retoriska strategier som t.ex. att framhäva skillnaderna mellan olika grupper, och mer specifika språkliga redskap, som t.ex. användning av direkt anföring. Boken avslutas med en engelsk summary och en litteraturförteckning. C.P.

Einar Korpus: Reklamiska. Guldäggsannonser 1975–2007. 311 s., Örebro 2008 (Örebro universitet). (Studier från Örebro i svenska språket 3.) ISSN 1653-9869. ISBN 978-91-7668-585-3. Den språkliga utformningen

av svensk reklam står i centrum för denna avhandling, där huvuddelen av materialet består av Guldäggsannonser från perioden 1975–2007; totalt omfattar det undersökta materialet ca 1600 annonser. Guldägget är en belöning som årligen utdelas av branschen. Ett syfte med avhandlingen är att undersöka vad som utmärker annonser språkligt och hur de är uppbyggda, ett annat att försöka förklara varför en viss annons har just det språk och den uppbyggnad som den har. Som illustration återges 23 annonser. I ett par inledande kapitel skisserar förf. bl.a. den svenska reklambranschens framväxt, ger en historisk översikt över språket i svenska annonser, och redogör för det undersökta materialets omfång och karaktär. Själva huvudundersökningen presenteras sedan i fyra fylliga kapitel. I kapitel 5 beskriver förf. närmare hur annonserna är uppbyggda; han skiljer här på den inre strukturen, som ofta visar tendenser till fragmentarisering, och den yttre strukturen, som har med samspelet mellan annonsens delar att göra och får annonsen att uppfattas som sammanhållen. Annonsens tilltal är temat för det sjätte kapitlet; förf. undersöker här pronomenbruk och användningen av frågor och uppmaningar. Det sjunde kapitlet behandlar språk och humor i annonser, och det åttonde annonsens röster, d.v.s. vi får en belysning av hur röster, genrer och diskurser blandas i annonser. Boken avslutas med ett sammanfattande och diskuterande kapitel, som följs av en engelsk summary och en litteraturförteckning. C.P.

Harriet Kuoppa: Situationen för minoritetsspråket meänkieli i Sverige. 64 s., Umeå 2008 (Institutet för språk och folkminnen. Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå). (Skrifter utgivna av Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (DAUM), Serie D. Meddelanden 10.) ISSN 0282-0226. ISBN 978-91-7229-056-3. Detta häfte redovisar resultatet av det uppdrag att undersöka minoritetsspråket meänkieli som Integrations- och jämställdhetsdepartementet gav Institutet för språk och folkminnen år 2007. Enligt uppdraget skulle undersökningen ha fokus på språk och språkvård, och syftet var att kartlägga förutsättningarna för att bevara och utveckla meänkieli som ett levande språk i Sverige, lämna förslag på hur det fortsatta språkvårdsarbetet skulle bedrivas för meänkieli, lämna andra förslag som myndigheten bedömer skulle kunna stärka meänkielis bevarande och utveckling, samt belysa de ekonomiska konsekvenserna av förslaget. Utredningen pekar på flera områden där meänkieli är i behov av förstärkning. Ett sådant område är utbildningsväsendet, från barnomsorg till universitet. Andra områden i behov av stöd är massmedia, ortnamn och språkvård. C.P.

Jan Lindström: Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik. 309 s., Stockholm 2008 (Norstedts Akademiska Förlag). ISBN 978-91-7227-525-6. I denna bok presenterar förf., en av de ledande tal-språksforskarna i Norden, ett nytt sätt att beskriva och analysera det svenska samtalspråkets strukturer och funktioner. Som förf. konstaterar är en grammatik om svenskt samtalspråk en del av en beskrivning av allmän svensk grammatik, och många aspekter hos svenskans grammatik i allmänhet gäller också i samtal. Påfallande många av de drag som kännetecknar samtalet återfinns i det Svenska Akademiens grammatik benämner annex, d.v.s. de delar av satsen som inramar det traditionella sats-schemat med dess förfält, mittfält och slutfält. Förf. talar här om inre syntax, som i stora drag motsvarar den traditionella grammatikens syntax, och yttre syntax, som relaterar grammatiska konstruktioner och yttranden till den dialogiska sekvens där yttrandet falts. En förutsättning för att kunna analysera det talade språket är att det transkriberas, och förf. inleder därför sin bok med en översikt över olika problem som transkriptionen ger upphov till. Ett annat förberedande kapitel ägnas åt en orientering om samtalsgrammatik, där förf. tar upp olika typer av samtal, beskriver samtalsanalytiskt inspirerad lingvistik och går igenom utgångspunkterna för samtalsgrammatiken. Talets enheter – yttranden, turer, turkonstruktionsenheter, diskursenheter etc., ord och ordklasser samt olika slags konstruktioner – är temat för ett av bokens centrala kapitel, som följs av ett viktigt kapitel om olika slags diskursmarkörer. Interaktionens organisering i turtagning, turernas sekventialitet och olika slag av reparationer belyses i ett särskilt kapitel, och ett annat ägnas åt turernas design, en- eller flerledade turer, över- och underordnade turer och tursegmentering. En stor del av litteraturen om samtalspråk är skriven på engelska, varför det har varit viktigt för förf. att introducera svenska termer där så behövs; ett tiosidigt lista över termer och deras betydelser är en viktig del av boken. Efter termförklaringarna följer en materialöversikt, en litteraturlista, ett sakregister och slutligen en transkriptionsnyckel. Boken är en värdefull vägledning för de som är intresserade av att analysera språklig interaktion. C.P.

Andreas Nord: Trädgårdsboken som text 1643–2005. 296 s., Stockholm 2008 (Stockholms universitet). (Acta universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology, New Series 47.) ISSN 0562-1097. ISBN 978-91-86071-87-3. Handböcker för hur man sköter sin trädgård har funnits på svenska sedan mitten av 1600-talet, och är därför en genre som lämpar sig väl för en texthistorisk undersökning av det slag som

presenteras här. Det undersökta materialet utgörs av 32 svenska handböcker om trädgårdsodling från perioden 1643 till 2005. För de flesta undersökningarna används ett innehållsmässigt bestämt urval från texterna, och för undersökningen av läsarrollen inskränks materialet till urvalet i sex av de 32 texterna. Avhandlingen är en fallstudie av de 32 utvalda böckerna, som förenas dels av att de berör trädgårdsodling eller trädgårdskultur, dels av att de är handböcker. Det övergripande syftet är att beskriva handboken ur ett läsarperspektiv. Grundläggande frågor som tas upp är hur kunskapen organiseras, hur man söker i texten och vilka läsvägar som finns, samt vilka läsarroller som erbjuds. Boken avslutas med en käll- och litteraturförteckning och tre bilagor, där den sista utgörs av 24 färgbilder hämtade från de undersökta handböckerna. C.P.

Anne Palmér: Samspel och solostämmor. Om muntlig kommunikation i gymnasieskolan. 218 s., Uppsala 2008 (Uppsala universitet). (Skrifter utgivna av institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 74.) ISSN 0083-4661. ISBN 978-91-506-1993-5. Den skriftliga utvecklingen i skolan har belysts i ett flertal studier, medan den muntliga utvecklingen inte rönt samma intresse. I den här avhandlingen vill förf. undersöka muntlig kommunikation i gymnasieskolan, för att få klart för sig hur elever och lärare samtalar med varandra och hur dessa samtal stöder elevernas utveckling av sin muntliga kompetens. Materialet hämtas från två gymnasieklasser, en på Omvårdnadsprogrammet och en på Fordons- och Hantverksprogrammet. I fokus står resonemang och förberett tal. Efter en genomgång av syfte, forskningsfrågor och avgränsningar följer ett kapitel där förf. ger en översikt av språkutveckling och muntlig kommunikation i klassrummet; här berörs också kortfattat forskning om samtal utanför klassrummet. Den etnografiska och samtalsanalytiska undersökningsmetoden presenteras i ett eget kapitel, som också redogör för materialet och olika metoder för materialinsamling. De två undersökta klasserna och deras sex lärare presenteras närmare i ett eget kapitel. Analyserna av gymnasieelevernas muntliga kommunikation och deras muntliga språkutveckling gäller främst svenskundervisningen; dessa analyser presenteras i kapitel 5 (samtal om svensk litteraturhistoria med eleverna på Omvårdnadsprogrammet), kapitel 6 (samtal om olika ämnen med eleverna på Fordons- och Hantverksprogrammet) och kapitel 8 (muntliga nationella prov). Möjligheten till muntlig kommunikation som stärker elevernas muntliga kompetens finns också inom karaktärsämnena; en smärre studie av detta presenteras i kapitel 7, som till skillnad från huvudundersökningen inte bygger på transkriberat material utan på

bearbetade fältanteckningar och audio- och videoinspelningar. Efter en sammanfattning och avslutande diskussion följer en engelsk summary, en litteraturförteckning samt tre bilagor. Studien visar bl.a. att undervisningen i olika klasser och ämnen skiljer sig betydligt med avseende på de förutsättningar som ges för elevernas muntliga språkutveckling. C.P.

Gunnar Persson: Ord till bords. Gastronomiska termer på fyra språk. 524 s., Lund 2008 (Bokförlaget Gustava). ISBN 978-91-975715-2-4. I *Ord till bords* redovisas inte mindre än 12 000 uppslagsord på svenska med översättning till engelska (inklusive varianter på amerikansk engelska), tyska (inklusive österrikiska och schweiziska varianter) och franska (inklusive belgiska varianter). Boken är tänkt som en handbok för restaurang- och livsmedelsbranschen men torde ha intresse också för en bred allmänhet. Här finns översättningar av ord för råvaror, matlagningsmetoder, maträtter, redskap, miljöer osv. Läsningen ger svar på frågor som vad *dopp i grytan*, *knäckebröd*, *käldolmar* och *prinskorv* heter på de nämnda språken. Översättningarna är av lite olika slag beroende på om motsvarigheter till företeelserna finns inom de andra språkområdena eller inte. Vid sidan av mer direkta översättningar finns ungefärliga översättningar som när *kalops* på tyska kallas [*schwedisches*] *Gulasch* eller beskrivande översättningar där inte någon motsvarighet finns. Den öländska fläskpuddingen *lufsa* kallas därför *pork pudding from Öland*, *pudding au porc d'Öland* respektive *Schweinefleischauflauf aus Öland*. Både *flatbröd* och *tunnbröd* översätts *flatbread*, men till det första ordet läggs den alldeles nödvändiga tilläggsinformationen *thin wafer crispbread*, till det andra uppställs också översättningen *thin flat unleavened bread*. På tyska benämns *flatbröd* *Flachbrot*, *tunnbröd* däremot [*nordisches*] *Fladenbrot*. Boken har fått stor uppmärksamhet och erhållit flera priser. L.-E.E.

Gudrun Rawoens: Kausativa verbkonstruktioner i svenskan och nederländskan. En korpusbaserad syntaktisk-semantisk undersökning. X + 349 s., Göteborg 2008 (Göteborgs universitet). (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 11.) ISBN 978-91-87850-36-3. ISSN 1652-3105. Detta är en omarbetad version av författarens avhandling, framlagd vid Gents universitet, Belgien, i februari 2007. Eftersom svenskans sätt att uttrycka kausativa samband utgör en central del av avhandlingen är det fullt motiverat att den här trycks och görs lätt tillgänglig för svenska forskare. Avhandlingen har tre syften: att kartlägga svenskans och nederländskans uttryck för kausativa samband, att utförligt beskriva de svenska analy-

tiska kausativkonstruktionerna (*få någon att göra något, låta någon göra något* o.dyl.), samt att analysera de analytiska kausalitetskonstruktionerna i svenskan och nederländskan ur ett kontrastivt perspektiv. Den kontrastiva delen bygger på en svensk-nederländsk parallellkorpus, medan både korpusdata och experimentellt framtagna data används för de rent svenska studierna. Som teoretisk ram för undersökningen fungerar Diks Funktionella Grammatik. Efter att ha gått igenom icke-verbala och verbala kausativitetsuttryck fokuserar förf. på de analytiska konstruktionerna, för svenskans del bildade med något av verben *få, komma, ha, förmå* och *låta* + infinitivfras, t.ex. *Han fick henne att stanna, Läget kom henne att spontant reagera, Han hade honom att bygga ett nytt garage, Ann förmådde honom att dekorera rummet, Han lät bygga ett lusthus*. Förf. belyser utförligt dessa konstruktioner ur syntaktisk och semantisk synvinkel; denna del av studien blir ibland onödigt detaljerad, och framställningen hade vunnit på mer koncentration. I det avslutande kapitlet jämförs dessa analytiska konstruktioner med analytiska kausalitetskonstruktioner i nederländskan; det rör sig här om två typer, bildade till verben *doen* och *laten*. Förf. finner bl.a. att nederländskan i högre utsträckning än svenskan utnyttjar analytiska kausativitetskonstruktioner. Även om Rawoens studie ibland tappar fokus, är det ingen tvekan om att den utgör ett viktigt bidrag till forskningen runt svenskans sätt att uttrycka kausativa konstruktioner, och mer generellt hur de olika leden i analytiska konstruktioner förhåller sig till varandra och till dessa leds grundläggande lexikala egenskaper. Monografin avslutas med en engelsk summary, en lista över åberopad litteratur och en översikt över korpusmaterialet.

C.P.

Karin Ridell: Dansk-svenska samtal i praktiken. Språklig interaktion och ackommodation mellan äldre och vårdpersonal i Öresundsregionen. 231 s., Uppsala 2008. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk 76.) ISBN 978-91-506-2027-6. ISSN 0083-4661. Denna avhandling studerar svensk-dansk kommunikation mellan svenska vårdbiträden och danska vårdtagare inom den danska äldrevården. Materialet består av videoinspelningar med samtal mellan tre svenskspråkiga vårdbiträden och elva danskspråkiga vårdtagare om ca 12 timmar (ett av de tre vårdbiträdena står dock för 77 % av inspelningstiden) och samtal mellan ett av vårdbiträdena och hennes danskspråkiga kolleger. Vårdbiträdenas anpassning kvantifieras på språkliga nivåer (ordföljd, idiom, lexikon, morfologi och uttal). Ordföljdskvantifieringen bortser dock tyvärr från språkets hierarkiska uppbyggnad, och skulle ha varit oanvändbar, om inte språken varit

så väldigt lika i detta avseende. Utöver detta görs specialstudier av fem språkliga drag. Förf. kan blottlägga individuella strategier för ackommodationen. Här finns också särskilda undersökningar av hur man reparerar samtalet när den ena inte förstår och hur man skapar samhörighet i samtalet. Värdet med denna välgjorda studie är framför allt att den ger ett rikt material från en samtalstyp som tidigare inte uppmärksammats inom grannspråksförståelseforskningen. L.-O.D.

Språk och interaktion 1. Red. av Jan Lindström. 188 s., Helsingfors 2008. (Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet.) ISBN 978-952-10-4551-6; ISSN 1795-4498. Forskning om talat språk och interaktion utgör ett av profilområdena för ämnet nordiska språk vid Helsingfors universitet, och delar av denna forskning redovisas i denna volym. Efter en inledande orientering signerad Jan Lindström – som presenterar basbegrepp och grundläggande perspektiv – följer fem olika undersökningar. Pekka Saaristo tar upp en responsiv konstruktion som finns i svenskan i Helsingfors – exemplifierat av den andra turen i följande: E: de e hårt; U: de e, där standardsvenskan har U: de e de – och initierar därigenom en teoretisk diskussion. Sofie Henricson presenterar olika realisationer av reparationer i ett svenskt gruppsamtal inspelat i Kotka, och aktualiserar perspektiv som rör regional färgning och språkkontakt. Camilla Wides artikel tar sig an bruket av demonstrativa pronomen och bestämd form i östnyländska samtal och intervjuer, Þórunn Blöndal den isländska konjunktionen *eða* 'eller' såsom final markör i yttranden, ett bruk som vi för övrigt känner från bl.a. svenska och engelska. Camilla Lindholm behandlar interaktion i samtal med personer som lider av demenssjukdom. Forskningsområdet språk och interaktion är internationellt sett växande. Helsingforsgruppen visar med uppsatserna i denna bok – ehuru författarna i dessa artiklar uppvisar skiftande ambitionsnivåer och i växlande grad anlägger teoretiska perspektiv – att den förmår lämna substantiella bidrag till forskningsområdet. L.-E. E.

Svenska skrivregler. Tredje utgåvan. 264 s., Stockholm 2008 (Institutet för språk och folkminnen (Språkrådet) och Liber AB). (Språkrådets skrifter 8.) ISBN 978-91-47-08460-9. Denna mångsidiga och lättöverskådliga handledning i allehanda skrivtekniska frågor ersätter den av dåvarande Svenska språknämnden år 2000 utgivna skrivregelsamlingen. Arbetet har letts av Språkrådets redaktör Ola Karlsson. Boken ger i 17 kapitel precisa råd för grafisk utformning, specialtexter (innehållsförteckning, punktuppställning, tabeller och diagram), texttyper (brev, e-brev, hälsnings-

fraser, webbtexter, protokoll och minnesanteckningar, rapporter och uppsatser), citat och anföring, källförteckningar, noter och ordlistor, avstavning, stavning och ordformer, stor eller liten bokstav, sär- eller sammanskrivning, förkortningar, tal och siffror, skiljetecken, inklusive diverse specialtecken, matematiska tecken, fonetiska symboler, diakritiska tecken, icke-latinska skriftsystem, plus ett translittereringsschema för språk med kyrilliskt alfabet, vidare råd för alfabetisk sortering av skilda slag. Till sist ges anvisningar om vedertagna korrekturtecken, och framför allt behändiga råd om hur man på sin dator kan åstadkomma olika specialtecken, bl.a. via vissa kortkommandon. Avslutningsvis ger registret hänvisningar till de 17 kapitlens alla nummerade avsnitt, där enskildheterna i myllret av skrivtecken och språkliga rekommendationer görs direkt åtkomliga. G.H.

Marie Sörlin: Att ställa till en scen. Verbala konflikter i svensk dramadialog 1725–2000. 258 s., Uppsala 2008 (Uppsala universitet). (Skrifter utgivna av institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 73.) ISSN 0083-4661. ISBN 978-91-506-1987-4. I denna avhandling studeras verbala konflikter som de gestaltar sig i svenskt scenspråk från 1725 till idag; studien är baserad på 30 dramer ur korpusen *Svensk dramadialog*, jämnt fördelade över den undersökta tidsperioden. Förf. har två huvudsyften: dels vill hon använda modern samtalsforskning för att undersöka vad som kännetecknar verbala konflikter så som de framställs i scenspråket, dels vill hon undersöka om dessa verbala konflikter är uppbyggda på samma sätt idag som tidigare, och därmed ge ett bidrag till historisk pragmatik. Ett tredje syfte är att undersöka de berättartekniska funktionerna hos de konfliktstrukturer som undersöks. De tre vanligaste konfliktsekvenstyperna är motsägandesequenser, klandersequenser och avslagssequenser; analyserna av dessa får var sitt kapitel i avhandlingen. Analysen fokuserar på de tre inledande dragen; som förf. konstaterar är dessa sällan så korta att de kan ses som minimala responser. Förf. diskuterar också i vilken mån scengrälerna är representativa för verkliga gräl, och visar på vissa smärre skillnader i grälens uppbyggnad över tid. Avhandlingen avslutas med en engelsk summary, en förteckning över källor och använd litteratur, samt två bilagor. C.P.

Tekniken bakom språket. Red. Rickard Domeij. 316 s., Stockholm 2008 (Norstedts akademiska förlag). (Språkrådets skrifter 9.) ISBN 978-91-7227-630-7. Som framgår av titeln är det tekniken bakom språket som står i fokus för de 14 artiklarna i denna bok, den teknik som gör att vi får

tillgång till de nya kommunikativa möjligheterna i dagens samhälle. Språkteknologi har en central roll i boken, men här finns också artiklar om nya medier och om teckenuppsättningar för olika språk. Bidragen är indelade i fyra teman som från olika håll belyser situationen: Ny teknik, nya möjligheter, Så påverkas språket, Teknik för att studera språk, Språk, teknik och samhälle. Bland författarna märks ledande läs- och skrivforskare, språkteknologer, informations- och medievetare, språkvårdare, tillgänglighetsexperter m. fl. I sin inledning påpekar redaktören att språkteknologi är nödvändig för att hantera flerspråkigheten och samhällets språkbehov; det överordnade budskapet är att språken i Sverige behöver språkteknologi. Därför är politiker och andra beslutsfattare en av den här bokens viktigaste målgrupper. Men den vänder sig också till den som är intresserad av språk, teknik och kommunikation, oavsett om utgångspunkten är humanistisk eller teknisk. C.P.

Camilla Thurén: The Syntax of the Swedish Present Participle. 186 s., Lund 2008 (Lund University). ISBN 978-91-628-7402-5. Syftet med denna doktorsavhandling är att ge en generativ analys av den svenska presens particip-konstruktionen. Här diskuteras en rad klassiska problem med participen, såsom deras förhållande till aktionsart, funktionen hos participformer med *-s* (*springandes*), relationen till så kallade lättverb (*bli, komma, ligga*) och skillnaden mellan bundna och fria participfraser. Avhandlingen skiljer med hjälp av ett antal specifika kriterier mellan presens particip och så kallade *-ande/-ende*-adjektiv. En av teserna i avhandlingen är att *-ande/-ende* hos den förra typen kodar imperfektiv aspekt. I analysavsnitten – där förf. använder den generativa grammatikmodellen – beskrivs sedan skillnaden mellan presens particip, *-ande/-ende*-adjektiv och *-ande/-ende*-nominaliseringar så att suffixet har olika särdragsvärden. Avhandlingens värde ligger mer i att den ger en samlad beskrivning av en ordbildningstyp med skiftande funktioner inom ett teoretiskt ramverk än att den ger nya empiriska data. L.-O.D.

Christian Waldmann: Input och output. Ordföljd i svenska barns bisatser. 286 s., Lund 2008 (Lunds universitet). (Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 65.) ISBN 978-91-628-7477-3. ISSN 0347-8971. I denna avhandling undersöker förf. hur svenska barn tillägnar sig ordföljden i huvudsatser och bisatser. Huvudsyftet är att grundligt undersöka verbplacering i huvud- och bisatser samt produktionen av bisatsinledare. Detta undersöks i såväl den input som svenska barn får som den output

som de själva åstadkommer. Materialet består av fyra enspråkigt svenska barn som följts från ett år och tre månader till fyra års ålder. I analysen av materialet använder förf. den generativa grammatikens redskap. Förf. testar och värderar tidigare hypoteser och iakttagelser gentemot sitt ganska stora material. Han kan bl. a. avvisa två tidigare hypoteser, nämligen hypotesen att C-kategorien uppstår när barnen lärt sig att realisera subjunktioner fonetiskt, och hypotesen att den växer fram som en biologisk mognadsprocess. Förf. visar också på hur vi kan förstå barnens språktillägnande bättre eller i alla fall mindre felaktigt om vi studerar barnens input lika noga som deras output. Detta är ett vederhäftigt arbete, vars förtjänst främst ligger i att tidigare iakttagelser och hypoteser som kommit till på grundval av enstaka barn här testas på ett större material. Förf. visar också på att det kan finnas olika typer av språkinlärare, vilket framtida forskning rimligen bör ta hänsyn till. L.-O.D.

Åsa Wikström: Den finita satsen i små barns språk. 126 s., Lund 2008. (Nordlund 28, Småskrifter från Nordiska språk vid Lunds universitet.) ISSN 0281-5427. Denna licentiat-avhandling är en förstudie till en större undersökning, som vill testa den så kallade EPP-hypotesen, alltså – förenklat uttryckt – att behärsningen av syntaxen bygger på en automatisering av vilka positioner som måste fyllas. Arbetet har tre uttalade syften. Det första syftet är att undersöka om det går att identifiera en tidpunkt i ett barns språkutveckling när det behärskar den finita huvudsatsens grundegenskaper. För det syftet skapar förf. en analysmetod för små barns språk, som presenteras i en manual. Ett andra syfte är att beskriva, tillämpa och utvärdera denna metod, och det tredje syftet är att presentera den korpus som metoden tillämpas på. Denna licentiatavhandling ger oss alltså en helt ny barnsspråkskorpus, Hannakorpusen, som med sina 22 inspelningar sträcker sig från 1;1 till 2;10. Den är alltså även försedd med en manual, där förf. redovisar en mängd ställningstaganden. Man kan givetvis alltid ifrågasätta enskilda val, men helhetsintrycket är att det är kloka avvägningar som gjorts. Förf. visar övertygande att Hanna vid två års ålder har ett grepp om den finita satsen som gör att den förutskickade undersökningen blir meningsfull. Man kan bara hoppas att den också blir verklighet. L.-O.D.

Värna språken – förslag till språklag. Betänkande av språklagsutredningen. 268 s., Stockholm 2008 (Regeringskansliets förvaltningsavdelning). (Sveriges offentliga utredningar [SOU] 2008:26.) ISBN 978-91-38-22933-0. ISSN 0375-250X. SOU 2008:26 är en viktig källa för den som allsidigt och

snabbt vill få en överblick över bakgrunden till den av riksdagen den 1 juli 2009 antagna språklagen. Här beskrivs bl.a., med sammanfattningar på svenska, engelska och de fem nationella minoritetsspråken, det svenska språkets ställning och utveckling, språkpolitikens innehåll och målsättningar, språklagstiftningen i Sverige och de övriga nordiska länderna liksom i Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Polen och Ungern, med svenskan som landets huvudspråk, med minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch, och med det svenska teckenspråket. Vidare berörs internationella författningar, konventioner och åtaganden, t.ex. om tolkning och översättning, svenskan som officiellt EU-språk, ansvarsfrågor avseende svensk terminologi inom olika fackområden, språket i den inhemska offentliga förvaltningen, invandrar-språk, modersmålsundervisning och svenska för invandrare. G.H.

*

Jan Agertz: Om ortnamn i Jönköpings län. 264 s., Jönköping 2008 (Jönköpings läns museum). (Småländska kulturbilder. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund och stiftelsen Jönköpings läns museum LXXVII.) ISBN 978-91-85692-74-3. ISSN 0347-917X. Den här boken har en konsekvent genomförd utrymmesbesparande metod att redovisa ett brett urval av det språk- och kulturhistoriskt intressanta namnstoffet i ett helt län, på ett sätt som förenar vetenskapliga krav med en för den breda allmänheten lättillgänglig form. Bokens huvuddel, drygt 190 sidor, upptas av ett "Ortnamnslexikon" från *Abbarp* till *Öxnehaga*. Namnurvalet begränsas fr.a. till de ca 2500 namnen på ca 2800 namnlokaler avseende existerande bebyggelser som även redovisas i de äldsta jordeböckerna vid 1500-talets mitt. Lexikonet upptar också viktigare naturnamn, främst namn på vissa sjöar och vattendrag. I den alfabetiska namnsviten med uppslagsformer i rött insprängs korta uppslag i grönt om de namnelement som ingår i ortnamnen, t.ex. *kvill* 'åförgrening, åsammanflöde', och om namnvetenskapliga termer, t.ex. *onomastikon* → *lexikon*. Så avslutas artikeln om namnet *Ralingsås* med namntolkningen: "Förleden är sjönamnet → *Ralången* med efterleden → *ås* 'höjdsträckning'." Pilarna betyder att läsaren i lexikonet också kan slå upp termen *lexikon*, sjönamnet *Ralången* och namnelementet *ås*. Formuleringen "Förleden är..." avser enligt författarens bedömning säkra tolkningar, medan "Förleden kan vara..." avser osäkert tolkade namn. När ett osammansatt namn innehåller ett ord i grundform, eller oftare i någon böjningsform, skrivs "Ortnamnet är...", t.ex. vid sjönamnet *Eckern*, 1420

skrivet *Æker*: "Ortnamnet är *Äkir* '(sjön som är) omgiven av ek'." Lexikonet inleds med en kort redogörelse för syfte, urval, namnens stavning och tolkningar. Därpå följer en allmännyttig översikt över länets territoriella indelningar i folkland, härader, län, stift, lagsagor, inklusive medeltida tingsplatser, socknar och kommuner m.m. plus en populärvetenskaplig redogörelse för termen *ortnamn*, namnens kategorier, bildning, tolkning, kronologi, geografiska utbredning, betydelse för bebyggelsehistorien och forskningen. Själva lexikondelen inleds sedan med korta redogörelser för lexikonets innehåll och uppställning (uppslagsformer, lokaliseringar, äldre namnbelägg, tolkningar, namnändringar, stavningsformer, språklig terminologi o.l.). Efter lexikondelen följer så en lista med litteraturreferenser – och tio linjerade blanka sidor för läsarens egna anteckningar. Lexikonet illustreras rikligt med ett åttiotal foton och kartutsnitt i färg. G.H.

*Erzsébet Györffy: Similarities and dissimilarities between Swedish and Hungarian hydronyms. 50 pp., Uppsala 2008 (Uppsala universitet. Seminarier för nordisk namnforskning). (Namn och samhälle 22.) ISBN 978-91-506-2016-0. ISSN 0237-5417. Författaren är som lärare och doktorand knuten till avdelningen för ungersk lingvistik vid universitetet i Debrecen. Hon var 2006 gästforskare vid Seminariet för nordisk namnforskning vid universitetet i Uppsala med inriktning på hydronymi, vilket bl.a. resulterat i föreliggande jämförande översikt över likheter och olikheter mellan svenska och ungerska hydronymer och hydronymikon. Forskningsöversikten behandlar först kortfattat terminologi, namnsemantik och namngivning, därpå de skilda strukturerna hos sammansatta hydronymer, morfematiska konstruktioner, namnsemantik med utgångspunkt i lexem ur lexikon respektive onomastikon, analoginamngivning och utvidgning respektive inskränkning av namnens betydelseomfång. Så redogörs för namnens strukturella förändringar, ellips och epexeges, reduktion och utvidgning, t.ex. *Kårsjön < Kårtorpssjön, Alma > Almaån*, metonymisk och metaforisk namnväxling, folketymologi och annan formväxling som resultat av att namnelement dött ut i språkets lexikon eller att namnformer ljudhistoriskt slipats ner till oigenkännlighet. Slutligen berörs namnlån utifrån eller inifrån det egna språkets onomastikon, liksom den ivrigt diskuterade frågan om de urindoeuropeiska rötternas och suffixens betydelse för de särskilda hydronymierna, såväl avseende geografisk räckvidd som möjligheten att utgöra dateringsunderlag. Avslutningsvis nämns helt kort det fenno-ugriska inslaget av ortnamn i fr.a. Nordsverige. För läsaren står det klart att den namnveten-*

skapliga analysen i allt väsentligt är gemensam och att de skillnader som konstateras snarast beror på strukturella grammatiska särdrag i de båda språken vad gäller avledning, väl fr.a. suffixal ordbildning. G.H.

Kåre Hoel: Bustadnavn i Østfold 8. Idd. Utgitt av Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo, ved Margit Harsson. 364 s., 1 faksimil och 1 karta på eftersättsblad, 1 lös karta, Oslo 2008 (Institutt for lingvistiske og nordiske studier). ISBN 978-82-7099-498-4. Projektet Bustadnavn i Østfold (BØ), utgivningen av professor Kåre Hoels (1922–89) manuskript till en reviderad och kompletterad Østfold-utgåva, baserad på Oluf Ryghs Norske Gaardnavne (18 band 1897–1924), omfattar nu åtta delar, ömsevis redigerade av Tom Schmidt (udda nummer) och Margit Harsson (jämna nummer). I serien särhålls Ryghs, Hoels och redaktörernas bidrag genom typografiska arrangemang. Urvalskriteriet är fortsatt namnen på permanent bosättning fram till ca 1900. I princip redovisas samtliga belägg äldre än ca 1700, därefter görs ett urval. Av hänsyn till en bredare läsekrets och seriens funktion som onomastiskt uppslagsverk ges konsekvent tolkningar av förekommande namnelement, både i simplexnamn och i sammansättningarnas bestämnings- och huvudleder. Nytt för den nu aktuella delen är att vissa namn fått nya uppslagsformer enligt rådande skrivregler för officiellt brukade namn (tillämpade i Statens kartverks huvudserie Norge 1:50 000), dock i ett fyrtiotal i inledningen redovisade fall med en speciell ny uppslagsform anpassad efter lokalt uttal och skrifttradition. Ett fåtal osäkra skriftformer har åsatts normaliserade uppslagsformer med asterisk (*). Bokens första del redovisar först bygde-, härads- och sockennamnet *Idd*, som inte kunnat ges någon tillfredsställande tolkning. Därpå redovisas områdets övriga bebyggelsenamn i de båda socknarna Idd och Enningdalen, d.v.s. namn på ”matrikkelgårder” med underliggande ”bruk” och ”husmannsplasser”. Så följer separata avsnitt om försvunna namn i äldre respektive yngre källor, gamla ”bygdenavn”, några namn på sågar och några namn på älvar, forsar och fjordar. I den andra delen kommenteras i alfabetisk ordning det topografiska ordförrådet i bebyggelsenamnen, varpå kommer några korta avsnitt om imperativ- och uppkallelsenamn, om skämtsamma och nedsättande namn, om speciella uttalsformer: efterledstryck, kvarstående utljudande *t* i neutrer, och diftongering av vokal + *g*. Ett sista specialavsnitt gäller namn med äldre dativformer. Delen avslutas med litteratur- och källförteckningar, förkortningslistor och en redogörelse för ljudskriftssystemet. Till sist följer de fyra registren över ortnamnen i respektive utanför Idd, och över anförda ord respektive per-

son- och tillnamn. Som i övriga delar illustreras utgåvan med ett faksimil av Ryghs egna uppteckningar från häradet och med en karta över häradindelningen i Østfold plus ett löst inlagt topografiskt kartblad i skala 1:50 000 över Idds kommun. Påfallande vid en jämförelse med flera av de tidigare utgivna seriedelarna är att längre resonerande artiklar med utförlig forskningshistorik och flerfaldiga tolkningsmöjligheter nästan saknas i föreliggande del, medan relativt korta och okomplicerade artiklar dominerar texten. Delvis beror det väl på kulturlandskapets annorlunda karaktär. Gränsbygden Idd och Enningdal skjuter ned söderut som en kil mellan de svenska landskapen Bohuslän och Dalsland, vilket helt naturligt i åtskilliga artiklar medför referenser till bohuslänskt namn- och ordmaterial, redovisat fr.a. i serien Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län.

G.H.

Namn frå by og bø. Veneskrift til Tom Schmidt på 60-årsdagen 26. juni 2008. Redigert av Margit Harsson og Terje Larsen. 168 s., Oslo 2008 (Institutt for lingvistiske og nordiske studium. Universitetet i Oslo.) ISBN 978-82-92596-16-6. Detta är en skrift som verkligen utstrålar värme och vänskap i namnforskarkretsen kring festföremålet, påtaglig såväl i redaktörernas lyckönskan som i Botolv Hellelands "undervegsrapport" om "arbetsmannen" och kollegan, och speglad i en omfattande tabula. Skriften avslutas med Terje Larsens bibliografi över festföremålets vetenskapliga arbeten. Däremellan finns tretton bidrag från den norska forskarmiljön, varav det inledande är en studie i jämförande germansk språkvetenskap, Harald Bjorvands resonerande översikt över hypoteser och teorier kring uppkomsten av det svaga preterium. De övriga tolv fördelar sig jämnt på ortnamn respektive personnamn, även om Peter Hallaråkers redogörelse för bruket av personnamn i gatu- och vägnamn i Møre och Romsdal berör bådadera. Margit Harsson undersöker ljudändringar i äldre *rud*-namn, Inge Særheim sydvästnorska *Bø*- och *bø*-namn och Åse Wetås problematiserar namngivning och namnval exemplifierat med några önamn från två kommuner i Rogaland. Med humorns glimt skildrar Anne Svanevik den officiella namnvårdens (namnkonsulenternas och kartverkets) ständiga bekymmer i balansgången mellan myndighetsrollens och kulturvårdslagstiftningens krav på namnens skriftformer å ena sidan och den berörda allmänhetens stundom upprörda preferenser för en eller annan lokalt hävdad äldre skrivning å den andra. Boye Wangensteen tar upp ett annat modernt samhällsligt problemområde, nämligen postadresseringen och det lokala namnbruket, här i övre Valdres. Som sig bör i en festskrift belyses personnamnet *Tom* ur olika aspekter av både

Benedicta Windt och Ole-Jørgen Johannessen, likaså ortografiska varianter av familjenamnet *Schmidt* av Gulbrand Alhaug. Tuula Eskeland tar upp ”finnebørnens”, dvs. de finska krigsbarnens öden i Danmark, Norge och Sverige, mot bakgrunden av pågående forskningsprojekt om deras språkliga utveckling och språkskiften, bl.a. avseende personnamnsbruket. Ämnet tangerar Gudlaug Nedrelids studie över förekomsten av amerikanska förnamn i kombination med norska efternamn i västra Vest-Agder, dvs. typen *Stanley Kvinlaug* och *Gladys Hoveland*. Kristoffer Kruken bygger vidare på sina tidigare redovisade resultat gällande ändringstakten i 1900-talets norska mans- och kvinnonamn, nu med 2000-talets tendenser i fokus, med utgångspunkt i gängse topplistor och den av honom knäsatta metodiken med procentpoäng och ”intern” procentutveckling, uttryckt i tillväxt- respektive fallfaktorer. G.H.

Namn från land och stad. Hyllningsskrift till Mats Wahlberg 25 maj 2008. Redigerad av Eva Brylla & Svante Strandberg. XVI + 210 s., Uppsala 2008 (Uppsala universitet. Seminariet för nordisk namnforskning). (Namn och samhälle 21.) ISBN 978-91-506-2012-2. ISSN 0237-5417. Hyllningsskriftens 25 bidrag utgör tillsammans ett veritabelt smörgåsbord för namnforskaren, samtidigt som den speglar den imponerande bredden i den uppsaliensiska namnforskarmiljön. Här finns studier över enskilda bebyggelsenamn som *Axö* och *Tierp*, eller över grupper av dem som *Ludgo*, *Luggavi*, *Luggude härad* – och *Locknevi*, över namnen på Uddeholmsbolagens torp och lägenheter, över äldre ortnamn i Össeby-Garns socken i Uppland samt över medelpadiska bergnamn. Bidraget ”Ortnamnproblem i Gällivare” belyser hur samiskt namnskick i lappmarkernas nybyggarmiljöer överlagrats av ett finskt. Naturnamnsstudierna rör uppländska sjöar som *Blöttjan* och *Kimsjön* eller uppländska hydronymer över huvud taget, plus den norska *Mjösa*, eller namn på vattenlotter i Ålands och Åbolands skärgård, namn på stenar som *Balsten* och *Käringlåret*, och på enskilda namnelement som *folk* – *fylki*, *kind* – **kindi*. Härtill kommer studier över personnamn, givetvis *Mats* med äldre varianter, vidare *Ingegerd* – *Ingrid* och diskutabla namn som **Haghul?* eller **Særir* ~ **Særið*/**Særidh*, vidare mer eller mindre skymfliga binamn med rättslig påföljd i Arboga, öländska båtsmansnamn och fornsvenska binamn. Personnamnsstudien ”*Gris* men inte *Svin?*” utmynnar i konstaterandet att runnordiska och fornsvenska mansnamn mycket väl kunde innehålla djurbeteckningen *gris*, medan däremot det sannolikt först från medellågtyskan inlånade namnet *Zwin*, *Svyn* knappast använts som fornsvenskt huvudnamn, trots att ordet *svin* ingår i en rad sen-

medeltida binamn. Mera speciella och fördenskull inte mindre läsvärda är studierna över namnen på svenska tangoföreningar och klubbar respektive kategorin kungsfraser, dvs. standardiserade omtal av kungar och drottningar under svensk medeltid. G.H.

Nes om namn. Heidersskrift til Oddvar Nes på 70-årsdagen 27. desember 2008. Redigert av Jarle Bondevik og Ole-Jørgen Johannessen. 222 s., Bergen 2008 (Norsk Bokreidingslag). ISBN 978-82-7834-038-7. Festskriften inleds med Ole-Jørgen Johannessens presentation av jubilaren och sedvanlig tabula, och den avslutas med en bibliografi över festföremålets språkvetenskapliga arbeten 1959–2008. Inom denna ram placeras tio tidigare publicerade verk av etymologen och ortnamnforskaren Nes: "Stadnamn som er laga til ei germansk stamme **streun-*" (i Maal og Minne 1970), "Den germ. rota **geul-* i ein del stadnamn" (i festskriften Mål og namn till Olav T. Beito 1971), "Nokre øynamn laga til germansk **hi-*" (i Maal og Minne 1974), "Salta-namnet" (i Maal og Minne 1975), "Gamle vassførenamn **Inn* og **Lemund-*" (i Namn og Nemne 2 1985), "Namnetolking" (om tidigare tolkningar av namnen *Ualand*, *Heskestad*, *Hollebøl* och *Igsi*; i Maal og Minne 1987), "Nokre norske stadnamn. *Fister*, *Luster* og *Oster*" (i festskriften *Studia Onomastica* till Thorsten Andersson 1989), "Matre" (i Namn og Nemne 6 1989), "Etymologiske ordbøker over germanske språk" (i Maal og Minne 1999) och slutligen "Storms norske lydskriftsystem (med tillegg) definert ved hjelp av IPA's lydskriftsystem" (4. utg., de tre föregående otryckta stenciler; i Universitetet i Bergen, Institutt for fonetikk og lingvistikk, Skriftserie nr. 8, Serie B 1982). G.H.

Günter Neumann: Namenstudien zum Altgermanischen. Hrsg. von Heinrich Hettrich und Astrid van Nabl. XI + 559 s., Berlin & New York 2008 (Walter de Gruyter). (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. Band 59.) ISBN 978-3-11-020100-0. Günter Neumann (1920–2005) ägnade sin vetenskapliga gärning åt de indoeuropeiska språken i Mindre Asien, de klassiska språken grekiska och latin samt de äldre germanska språken. Då det gäller uppsatser inom det förstnämnda området samt grekiska föreligger dessa redan samlade i författarens *Ausgewählte kleine Schriften* hrsg. von Enrico Badali, Helmut Nowicki & Susanne Zeilfelder (i *Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft*, Bd 77, 1994). I föreliggande volym har förts samman ett antal uppsatser samt bidrag i *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde* (RGA) rörande de germanska språken. Samlingsvolymen in-

leds med tre mer allmänna bidrag. Viktigt är den första uppsatsen, "Substrate im Germanischen?", som griper sig an frågan om och i så fall i vilken utsträckning det finns urgamla, icke-indoeuropeiska inslag i de germanska språkens ordförråd. Man ser ibland uppgifter om att uppemot en tredjedel av det äldre germanska arvordsförrådet skulle vara av icke-indoeuropeiskt ursprung, något som enligt Neumann inte kan styrkas. Det rör sig dessutom inte om en särskilt enhetlig grupp av ord. Mer allmänt beskrivs i en uppsats språkförhållandena i de germanska provinserna inom det romerska riket, medan en annan behandlar de äldsta vittnesbörden om germanska språk. De följande avdelningarna har samlat uppsatser om ortnamn och personnamn samt ett antal realiainriktade bidrag. Jag fäster mig bl.a. vid uppsatserna om "Alust – ein krimgotischer Ortsname?" och om *Dransfeld* som varken är keltiskt eller illyriskt utan germanskt – övriga ortnamnsuppsatser att förtiga – men också vid några bidrag ur RGA: *Engern, Falen*, översiktsartikeln *Römische Ortsnamen* m.fl. I personnamnsavdelningen noterar man "Germanische Göttingen in lateinischen Texten", vilken diskuterar ett viktigt material, alldeles som ett antal artiklar från RGA: *Burgunden, Chaideinoi, Charuden, Dänen, Erminonen, Finnaithai, Germanen, Heruler, Ingwäonen, Istwäonen, Jüten* och *Kimbern*. I realiadelen stannar man med intresse upp vid utredningen av Plinius' *sualiternicum* 'bärnsten', av Neumann tolkat som ett ursprungligt västgermanskt **swali-terw-in-an*, **swali-terw-ij-an*, 'brennbares aus Harz entstandenes (i.e. Material)'. Tolkningen är sinnrik men låter sig i enskildheter diskuteras. I denna avdelning läser man också med behållning bl.a. om borgar, bryggor och en hel del annat. Sammantaget rör det sig om en värdefull volym där ett antal problem rörande de äldsta germanska namnen samlats. En hundrasidig litteraturförteckning avslutar boken.

L.-E.E.

Nordiske navnes centralitet og regionalitet. Rapport fra NORNAs 35. symposium på Bornholm 4.-7. maj 2006. Redigeret af Birgit Eggert, Bente Holmberg og Bent Jørgensen. 238 s., Uppsala 2007 (NORNA-förlaget). (NORNA-rapporter 82.) ISBN 978-91-7276-081-3. ISSN 0346-6728. Av de 29 symposiedeltagarna kom 15 från Danmark, vardera fem från Finland och Sverige, två från Norge och vardera en från Finland och Färöarna. Rapportens 12 föredrag speglar på olika sätt symposiets tema: arrangören Afdeling for Navneforskning vid Københavns Universitet ville belysa orsakerna till det faktum att namn och namnelement ofta uppvisar en specifik distribution i kulturlandskapet. Terhi Ainiala inleder med en presentation av den finska forskningscentralens elektroniska ort-

namnsatlas från 2006 (<http://kaino.kotus.fi/aineistot>). Lexikala eller natur- och kulturgeografiska faktorer är de främsta skälen till utbredningsmönstren. Därtill kommer framväxten av skilda namngivningsmodeller, när namn i onomastikon och ord i lexikon har olika utbredning, ofta med bakgrund i bosättningshistoria och flyttningsrörelser. Lisbeth Eilersgaard Christensen undersöker specifika namnmiljöer i yngre järnålderns samfundsstruktur i anslutning till arkeologins egna rön och metoder kring centralplatsteori och centralplatsindikatorer. Peder Dam och Johnny Gøgsig Jakobsen studerar i kartor och diagram medeltida röjningsbebyggelser i Danmark över tid, manifesterade i namn på *-tved*, *-rød*, *-holt* och *-skov*, medan Birgit Eggert knyter an till sin doktorsavhandling om *holt*-namnen, inklusive ljudutvecklingar och kronologiskt betingade namngivningsskikt. Gunilla Harling-Kranck utgår från sin studenttids namnuppteckningar från östra Nyland i en studie av kategorin "täcknamn", t.ex. *Kalkutta(mossen)*, om en avsides belägen plats med lämplig kallkälla, där man under förbudstiden olagligt brände brännvin. Funktionellt motsvarar kategorin de militära "täcknamnen" på stödjepunkter o.l. Med Kurt Zilliacus föredrar hon termen "metaforiska namn" för dessa medvetet vilseförande och ofta exotiska ortnamn. Bente Holmberg ger aspekter på centralitet och regionalitet i bornholmska ort- och personnamn. Bent Jørgensen ställer frågan om hög respektive låg namnledsfrekvens verkligen korresponderar med centrum och periferi? Utbredningskartor över t.ex. namnen på *-lösa* och *Tunal-tuna* föreligger sedan länge. Problemet är hur den faktiska bilden skall förklaras. Den tidiga 1900-talsforskningens tro på elementens invasionsliknande vandring norrut längs halländska floddalar, eller omvänt söderut från en mälardalsk centralkultur, är idag överspelad. Därför är det välgörande att i detta och flera av symposiebidragen se försöken att förklara onomastikens utbredningskartor i ljuset av motsvarande för lexikons ordförråd och ordbildningsmöjligheter vid namntypernas etableringstider. Antti Leino demonstrerar i en spännande metodredovisning hur namntyperna i 58 000 sjö- och 86 000 höjdnamn på den finländska baskartan i skala 1:20 000 kan studeras på en elektronisk distributionskarta, i korpus 1 representerade av alla sjönamn med minst fem företrädare i lantmäteriets kartdatabas, i korpus 2 av motsvarande höjdnamn. Som komplement används Terhi Anialas ovannämnda ortnamnsatlas. Finland indelades i ett rutsystem om 40×40 kvadratkilometer. Urvalets 1 492 koordinatsatta sjönamn kom att beröra 261 rutor och 2 395 höjdnamn 254 rutor. Resultaten redovisas i en serie utbredningsbilder i färg, kommenterade utifrån regionala natur- och kulturgeografiska förhållanden. Michael Lerche

Nielsen frågar sig om de bornhomska *torp*-namnen speglar centralstatus eller periferi? Appellativet *torp* har av ålder på Bornholm betydelsen 'mindre höjd och torr äng med ringa gräsväxt'. Ordets etymologi, Lars Hellbergs delning av *torp*-namnen i två kronologiska skikt, de bornholmska och de nordiska *torp*-namnens ålder och status diskuteras. Slutsatsen blir att de bornholmska *torp*-namnen speglar en levande lokalkultur, inte ett reliktområde. Hellbergs idé om två kronologiska skikt kan nog avskrivras. Eva Nyman funderar över några nordiska suffixavledda ortnamnstyper utifrån deras spridningsbilder. Det gäller *s-*, *str-* och *n-*suffixen, vidare *-und* som suffix och substantiv. En fundering ägnas spridning och "kulturområden". Avslutningen är sunt skeptisk: frågorna när och varför är komplicerade, problemen kräver mer forskning. Ola Svensson presenterar pågående forskning kring en typ av centralitet, nämligen skånska ortnamn i anslutning till rättsutövning, detta i en genomgång av tingsplatsindicerande ord, illustrerad med kartlagda faktiska förhållanden i Oxie och Vemmenhøgs härad. Slutligen visar Susanne Vogt en metod att kartlägga lokala danska personnamns förekomster i en studie av kvinnonamnet *Alborg*, åtkomligt genom Rigsarkivets på nätet utlagda folkräkningar och kyrkoböcker, och genom mormonernas släktforskar databas www.familysearch.org. G.H.

Norræn nöfn – Nöfn á Norðurlöndum. Hefðir og endurnýjun. Nordiska namn – Namn i Norden. Tradition och förnyelse. Handlingar från Den fjortonde nordiska namnforskarkongressen i Borgarnes 11–14 augusti 2007. Red. av Guðrún Kvaran, Hallgrímur J. Ámundason, Jónína Hafsteinsdóttir och Svavar Sigmundsson. With summaries in English or German or Icelandic. Xii + 537 s., Uppsala 2008 (NORNA-förlaget). (NORNA-rapporter 84.) ISBN 978-91-7276-083-7. ISSN 0346-6728. Denna i dubbel mening mångsidiga rapport innehåller förutom redaktionens förord, professor Vésteinn Ólasons öppningsanförande och Bente Holmbergs avslutande sammanfattning 43 av de 46 föredragen från en kongress som samlade 62 namnforskare från 8 länder. Ort-namn-s-föredragen presenterar bl.a. flera projekt kring urban namngivning och namnmiljö, så i stadsdelar i Helsingfors (T. Ainiala respektive R. Eskelinen) och analyserar förrådet av familjära eller förnedrande kortnamn (t.ex. *Kungsan* = *Kungsparken*) bland namnbrukare i Stockholm (C. Johansson) eller tradition och förnyelse i Gävle kommuns namnsättning (A. C. Torensjö) och attityder till urbana ortnamn i Nykarleby (M. Vidberg). Föredragen ger aspekter på en mycket brokig svit av onomastiska ämnen: skandinavisk toponymi i Lincolnshire (R. Coates), de nordiska

torp-namnens kronologi och utbredning (P. Dam), redovisningen av samiska ortnamn på svenska kartor (L. Dehlin), användningen av GIS i namnforskningen (P. Gammeltoft & T. Egerberg), s.k. **lokal markerethed** (eng. *local markedness*) i isländska ortnamn (Haraldur Bernharðsson), genus som formell och semantisk kategori i osammansatta vattendrags- och vattensamlingsnamn (B. Helleland), äldre ortnamnsskrivningar som uttryck för mer eller mindre berättigad förnyelse (B. Jørgensen), tradition och förnyelse i färöiska gatunamn med anledning av den nya lagen 2002 om kommunala adressnamn (K. Magnussen), västnordisk "mamiljarisk" toponymi, dvs. likhetsnamn, oftast höjdnamn, som innehåller ord för begreppsområdet bröst hos djur eller människor (M. H. Sigurðsson), hydronymiska parnamn i Medelpad (K. Neumüller), skillnader i suffixförrådet i ortnamn mellan olika delar av Norden (E. Nyman), en analys av en isländsk namngrupp, fr.a. med elementen *bú*, *gerði* och *hóll*, nära Hólar i Hjaltadalur (R. K. Tetzschner), förlederna i och utbredningen av namnen på *holt* i Norge (T. Schmidt), förslag till en periodindelning av viktigare förändringar i det norska namnförrådet, avseende såväl ortnamn som personnamn och kategorin "övriga namn" (O. Stemshaug), folketymologiernas funktioner, verkan och bakgrund (P. Vikstrand), och till sist: ett djärvt försök till övergripande gemensam syn på tolkningen av namnen *Skåne*, *Skanör*, *Skandinavien* och ett antal norska *Skáney* och namn på *Skån*- samt några isländska *Skáney* (Þórhallur Vilmundarson).

– Personnamnsfördragen gäller sociala skillnader i modern förnamnsgivning (E. Aldrin), mötet mellan finska och norska namnsystem i Norge (G. Alhaug & M. Saarelma), färöisk namnlag och namngivning (Anfinnur Johansen), tradition och förnyelse i nybildade svenska efternamn (E. Brylla & S. Entzenberg), nordisk namnrenässans i Danmark (B. Eggert), förmedlingen till allmänheten av traditionsrika namn fr.a. via Internet (E. J. Ellingsve), släktnamn hos Sveriges samer (M. Frändén), de isländska sagornas namn på trälar och *leysingar* (Guðrún Bjarkadóttir), nya tendenser i isländsk namngivning (Guðrún Kvaran), fonotaktiska spärrar för allitteration och inrim i germanska namn (L. Hagåsen), nordiska helgonnamn bland dominikanerna (J. G. Gøgsig Jakobsen), förnamn (som *Ronja* och *Fritjof*) inspirerade av fiktionslitteraturen (K. Leibring), smeknamn och öknamn i 1900-talets svenska idrott (L. Nilsson), nybildade svenska efternamn i början av 1930-talet (S. Nyström), vilka förnamn som ges de isländska barnen i Norge (G. Reisæter), fastars namnfraser i 1300-talets Sverige (L. Ryman), binamn i Arboga tänkebok ur namnsemantisk synvinkel (A. Sundström), hur föreskrifterna 1771 i Schlesvig och Holstein om kyrkobokföring av person- och ortnamn vid

dop, konfirmation, vigsel och begravning mottogs i Sønderjylland (S. Vogt), projektarbetet kring ett databaserat förråd av 1400 isländska tillnamn, hopsamlade genom en rad frågelistor och enkäter (K. J. Willson), och slutligen: en analys av isländska personnamn i Sigríð Undsets författarskap (B. Windt). – Kategorin ”övriga namn” representeras av två föredrag, det ena om namntolkningen som kognitiv process, med kommersiella firma- och varumärkesnamn i blickpunkten (P. Sjöblom), det andra om skeppsnamntyper i norsk oljeverksamhet i ett internationaliseringsperspektiv (O.-J. Johannessen). Omfånget och bredden i kongressrapporten speglar verkligen en dynamisk och omfattande nordisk namnforskning med många öppna portar mot nya och kompletterande projekt. G.H.

Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19–24 August 2002. Eds. Eva Brylla & Mats Wahlberg in collaboration with Dieter Kremer & Botolv Helleland. X + 420 pp., Uppsala 2008 (Institutet för språk och folkminnen). ISBN 978-91-7229-054-9. Denna den fjärde av planerade fem rapporter från den välbesökta namnforskarkongressen i Uppsala 2002, *Names in language and society*, med 374 deltagare från 41 länder, innehåller föredragen från kongressens sektioner 4. *Name dictionaries and name projects* och 5. *Name treatment and name planning*, inklusive sektionsordförandena Dieter Kremens och Botolv Hellelands inledningsanföranden. Sektion 4 representeras av 24 och sektion 5 av 21 av redaktionen antagna föredrag. Den första rapporten utkom 2005 och anmäldes i ANF 121 (2006), den andra och tredje rapporten publicerades 2005 och 2006, båda anmälda i ANF 123 (2008). Den återstående femte rapporten kommer följaktligen att redovisa föredragen från sektion 3. *Name formation, name change and name loss*. Det enda föredraget i sektion 4 med inriktning på Nordisk filologi hölls av Svavar Sigmundsson, som presenterar planerna på ett elektroniskt isländskt ortnamnslexikon. I sektion 5 resonerar Per Carlson kring behovet av författningsenligt skydd för familjenamn respektive varumärken med utgångspunkt i gällande lagstiftning. Sonja Entzenberg redogör för framväxten av den svenska personnamnslagstiftningen fr.o.m. 1901, med särskild tonvikt på hur lagstiftningen speglar samhällets sociokulturella könsskillnader. Med Norge i fokus skildrar Kaisa Rautio Helander hur den muntliga traditionens samiska ortnamn i namnbruk och namnvård bl.a. genom assimileringsträvanden trängts tillbaka till förmån för det nationella majoritetsspråket och hur detta speglas på de officiella kartorna, där bebyggelsenamnen huvudsakligen är norska medan naturnamnen däremot också kan återges på samiska. Terje Larsen beskriver

kort den norska ortnamnslagstiftningen med dess standardiseringskrav och hur lagen tillämpas, liksom hur och varför man överklagar namnbesluten. På motsvarande område redogör Leif Nilson för tillämpningen och problemen kring namnlagstiftningen i Sverige, medan Staffan Nyström belyser namnplaneringen i den expansiva storstaden Stockholm. Hans Ringstam, tidigare verksam vid Lantmäteriverket, exemplifierar konflikterna mellan standardiserade namnformer och allmänhetens förkärlek för andra varianter, ofta äldre ortografiska eller dialektala namnformer, medan Annette Torensjö, också vid Lantmäteriverket, tecknar bakgrunden till den svenska namnvårdsparagrafen och den praktiska tillämpningen idag, med siktet inställt på att göra verkets namndatabas om 1,2 miljoner namn tillgänglig för allmänheten på verkets hemsida. Sami Suviranta tar upp problemen kring hur storstadssamhällellenas namnskick som tsunamivågor hotar att svepa ut över omgivningens ur ortnamnsynpunkt mera rurala förstäder och landsortsmiljöer. Marja Viljamaa-Laakso (†) avslutar med en angelägen appell för motstånd mot det i tätortsmiljöerna explosivt ökande bruket av officiella ortnamn grundade på kommersiella intressens vurm för logotypnamn, varumärkesnamn, firmamamn o.l., däribland sådana som inte får lov att innehålla bokstäverna å, ä eller ö.

G.H.

Skånes ortnamn. Serie A, Bebyggelsenamn. Del 13, Norra Åsbo härad. Av Carl-Erik Lundblad. 318 s., Uppsala 2008 (Institutet för språk- och folkminnen). ISBN 978-91-7229-057-0. Arbetet med Skånes ortnamn drivs fram med målmedvetenhet. Under 2008 utkom volymer om bebyggelsenamnen såväl i Norra Åsbo härad som i det därtill angränsande Västra Göinge härad (se nedan). Den här aktuella delen har sammanställts av Carl-Erik Lundblad, som hittills framlagt vetenskapliga arbeten på semantikens och lexikografins områden och här på allvar debuterar som ortnamnsforskare. Namnet *Åsbo* tolkas som en ursprunglig gen. pl. av ett *åsbör* med syftning på dem som bodde vid Söderåsen, eventuellt de boende vid Söderåsen och Hallandsåsen. Vid läsningen av detta ortnamnsband möter läsaren självklart en hel del olika terrängbetecknande ord: ett *da. fed* 'låg, fuktig landsträckning' (s. 25), ett fornskånskt *hun* 'ås', 'höjdsträckning' (s. 85, s. 184) och ett *skärv* 'stenröse', 'stenigt ställe' (s. 168, s. 171), för att nu blott nämna några. I samband med i varje fall någon av de här aktuella härledningarna kan terrängordstolkningen ytterligare diskuteras. Elementet *sköld* som terrängbetecknande ord behandlas under *Skillinge* (s. 91 f.). Mer komplicerat att utreda är tydligen det *kås* som sannolikt utgör bestämningsled i *Kåshässle* (s. 118). Ett sjönamn lig-

ger rimligen bakom *Bälunge*, snarast väl en bildning till fornda. *bælghia* 'blåsa upp', 'svälla' (s. 112), och sannolikt finns också ett sjönamn bakom *Glimminge* (s. 46). Ett ånamn fornda. **Røghn*, på Rønne å, antas ligga bakom bestämningsleden i *Rögnaröd* (s. 53) medan det **Hæria* som möter i den sammansatta bestämningsleden i *Herrevadskloster* (s. 153 ff.) sannolikt är namnet på en del av Rønne å. I samband med redovisningen av namn avseende annat än byar gör man en hel del fynd vid läsningen. Under Skillinge nämns sålunda en rad uppkallelseamn: *Angersmünde*, *Bukarest*, *Mecklenburg*, *Olpenits*, *Stettin*, *Warschau* m.fl. (s. 92 ff.). Krogen *Talavid* anses vara bildad till frasen *tala vid* i betydelsen 'stanna till och hälsa på' (s. 136). På en del ställen stannar man emellertid till vid läsningen och önskar förtydliganden och/eller kompletteringar. Man undrar sålunda, för att nu bara ta ett exempel, över rimligheten i att tolka *Varshult* i anslutning till fornda. *hver* 'var och en', 'envar' (s. 126), detta anfört efter Birgit Eggert. Beträffande bestämningsleden i *Dejebäck(en)* (s. 161 f.) nämns flera alternativ: *diger*, fornda. *deghia* 'sumpmark eller – mindre troligt enligt författaren – *deja* 'hushållerska'. Man hade här gärna sett en mer avslutad diskussion. I samband med *Torsjö* (s. 176) nämns inte mindre än sex olika möjliga förklaringar av bestämningsleden, men här tar författaren ställning för en av möjligheterna såsom den sannolikaste. *Skånes-Fagerhult* (s. 31) antas vara bildat till *fager* i betydelsen 'passande, tjänlig' – detta i anslutning till Bertil Ejder – men denna betydelse kan nog ifrågasättas. En bildsvit med färgbilder som bl.a. visar topografin förhöjer avsevärt bokens värde. Illustrativa är inte minst fotografierna som visar *Dalagården* (s. 104) och *Öja* (ibid.). L.-E.E.

Skånes ortnamn. Serie A, Bebyggelsenamn. Del 22, Västra Göinge härad med Hässleholms stad. Av Claes Ringdahl. 507 s., Uppsala 2008 (Institutet för språk och folkminnen). ISBN 978-91-7228-051-8. Två band i serien Skånes ortnamn publicerades 2008. Det ena, bebyggelsenamnen i Norra Åsbo härad, behandlas ovan, det andra behandlar bebyggelsenamnen i Västra Göinge härad och skall här något sättas under luppen. Sedan häradsnamnet inledningsvis behandlats, dryftas de många bebyggelsenamnen i häradet. Här finns 23 socknar bland vilka kan nämnas Finja, Gumlösa, Hörja, Nävlinge, Stoby, Vankiva, Vinslöv och Visseltofta. Redan denna uppräknig ger en bild av de typer av namn som Claes Ringdahl i detta band haft att brottas med. Vi har som synes här namn på *-lösa*, *-löv* och *-tofta*. Namnet *Finja* är bildat till substantivet *fen* 'sankmark', *Hörja* innehåller möjligen ett fornda. **hørg*, en sidoförm till *harg*, 'stenhög' och *Nävlinge* innehåller ett *næf* 'näbb', använt om en ut-

skjutande terrängformation. I namnet *Stoby* ingår kanske *stock*, dock i en inte närmare säkerställd betydelse, *Vankiva* har i bestämningsleden *vatten*, i huvudleden *kiv* 'oenighet' och namnet syftar "på två bäckars sammanflöde öster om kyrkan med *kiv* om övertaget" (s. 287), medan *Visseltofta* i bestämningsleden tycks kunna ha ett vattendragsnamn **Visla*. I slutet av bandet behandlas namnet *Hässleholm*. En hel del terrängbetecknande appellativ passerar revy: ett fornda. **hakull* eller **hæküll* 'framskjutande terrängparti' (s. 103), ett *mal* '(område med) grovt grus eller runda stenar' (s. 279), ett fornda. *ruthil* eller *rythil*, väl med betydelsen 'förhöjning' (s. 124), ett fornda. *søs* 'smuts', 'sumpmark' (s. 169), ett *vege* 'åbuk' (s. 191) och en mängd andra. Också i övrigt noterar krönikören en del intressanta ord, såsom ett *snäre* eller *snärje* 'snårigt buskage, snårskog' (s. 213, s. 403), ett snarlikt *snärka* 'snårjig, svårtillgänglig buskskog' (s. 57) och ett *pjyck* '(mindre) hög eller stack (av hö, torv o.likn.)' (s. 186). På en del ställen funderar man som läsare över om inte författarens ställningstagande kunde ha varit tydligare. Det gäller t.ex. bestämningslederna i *Horröd* (s. 33 f.), *Deleberga* (s. 141), *Grantinge* (s. 238) och *Florröd* (s. 276) men också beträffande huvudleden i *Rättelöv* (s. 249). Genast detta är sagt inses förstås att man i ett översiktsarbete av detta slag inte kan gå in i varje enskild problematik och i grunden diskutera denna.

L.-E.E.